

A szerkesztőség postacíme:

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/A
telefon: (70) 3353959
honlap: www.drama.hu
e-mail: drama@drama.hu

Szerkesztők:

Kaposi László (felelős szerkesztő)

telefon: (28) 788714
e-mail: kaposi@drama.hu

Körömi Gábor

Varju Nándor

Felelős kiadó:

az MDPT elnöke

Borító: Hevesi Andrea

Támogató:

A Drámapedagógiai Magazin
megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap
támogatja

Számlaszámunk, amelyre az érdeklődők
befizethetik az éves tagdíjat és a DPM
megrendelési összegét: 11701004-20065946

Nyomdai munkák:
ABAKUSZ Vállalkozás

TARTALOM

A FELELŐS SZERKESZTŐ JEGYZETEI (KL)	2
XXVI. WEÖRES SÁNDOR ORSZÁGOS GYERMEKSZÍNJÁTSZÓ TALÁLKOZÓ – MEGYEI BEMUTATÓK, 2. rész	4
Jász-Nagykun-Szolnok megye – Dolmány Mária	4
Nógrád megye – Szakall Judit	5
Borsod-Abaúj-Zemplén megye – Dolmány Mária	7
Pest megye – Egervári György, Nyári Arnold	8

Vas megye – Egervári György, Tóth Szilvia	9
Csongrád megye – Kis Tibor	10
Tolna megye – Somogyi Tamás	11
Hajdú-Bihar megye – Farkas Atilla	12

REGIONÁLIS BEMUTATÓK	15
A budapesti regionális fordulóról – Róbert Júlia	15
Északkelet-magyarországi regionális találkozó – Varju Nándor	16
A délkelet-magyarországi és a közép-magyarországi regionális találkozóról – Perényi Balázs	17
Észak-dunántúli regionális találkozó – Körömi Gábor	18
Dél-dunántúli regionális bemutató – Kis Tibor	19

HATÁRON TÚLRÓL

A X. Bácsfeketehelyi Gyermekszínház Műhelytalálkozóról – Tóth Péter, Achs Károly	20
---	----

ORSZÁGOS FESZTIVÁL	21
Jegyzetek a XXVI. Országos Gyermekszínház Fesztiválról – Mikuli János	22
Déva vára és egyéb finomságok a Zsolnay Negyedben – Kis Tibor	25
Gyermekszínházok újra Pécsen – Trencsényi László	27
Diákzsúri 2017 – Varju Nándor	27

DIÁKSZÍNJÁTSZÁS	28
XXIV. Országos Diákszínház Találkozó – Zuti Krisztián	28
EDERED 2017 – Kottán Klaudia	30
Az élet egy különös holmi – Vatai Éva	33

ELŐZETES – Az érem harmadik oldala – Kis Tibor	35
--	----

A címlapon: PAFFF SZÍNPAD, *Melyikük a legbolondabb?*,
Országgh Kristóf Általános Iskola, Sirok, csoportvezető-rendező
Rajnavölgyi Vilmos

A hátlapon: NAPSUGÁR GYERMEKSZÍNPAD, *Ludas Matyi*,
IV. Béla Katolikus Általános Iskola és AMI, Jászfényszaru,
csoportvezető-rendező Kovács Tímea

Kaposi Máté felvételei

A felelős szerkesztő jegyzetei

TECHNIKAI ÉS ANYAGI GONDOK

Hagyomány volt a Magyar Drámapedagógiai Társaság működésében, hogy a tagság az éves tagdíj befizetése után megkapta a DPM két számát: postán kiküldve. Amíg volt olyan, hogy „rendes szám” és különszám, addig a rendest. Mivel ez a felosztás idővel megszűnt, visszatérő kérdés volt, hogy akkor most melyik kettőt. Aztán nem kapott támogatást a megjelenéshez a folyóirat – nem volt DPM, nem volt kérdés.

Most egy évre megint van támogatás, de annyira megemelkedtek a postaköltségek, hogy ha postázzuk az A4-es méretű példányokat, akkor alig valami marad a tagdíjból. Közben, persze, tudjuk azt is, hogy egy civil szervezetnek, hogy ne legyen teljesen kiszolgáltatott az államnak, a hatalomnak, a mindenkori döntéshozók kénye-kedvének, a tagdíjából a saját működési költségeit fedeznie kéne. Ettől messze vagyunk, de azért jó lenne, ha tagjaink befizetéseit nem egyfajta költségtételre fizetnék. (Álmok... a független működés... És aztán már csak programokra, projektekre kellene pénzt kérni: ha gazdagabb lenne a szponzori vagy pályázati paletta, akkor attól, akinek a támogatása felvállalható.)

Az évek során mindebből, vagyis a DPM postázásából egyfajta járandóság lett.

És most ezt nem tudja tartani egyesületünk.

Pótmegoldásokon gondolkodunk. Amivel először próbálkozunk, az a következő: a Marczibányi téri irodánk, valamint nagyobb rendezvényeink helyszínein kívül lesz néhány átvevőhely az országban (elnökségi tagjaink lakó- vagy munkahelyei), ahol a tagdíjukat az adott évre rendező egyesületi tagjaink hozzájuthatnak ingyenesen a folyóirat két számának egy-egy példányához, mégpedig azokhoz, amelyiket választják az adott év négy száma közül. Az átvevőhelyekről, hogy (rövid) jegyzékük frissíthető legyen, honlapunkon adunk hírt. És e-mailben lehet majd jelezni, hogy ki melyik lapszámot kéri.

Persze, ha valaki a tagdíj mellett vállalja az utánvét költségét, akkor a posta is maradhat...

Aki nem tagunk, az önköltségi áron tudja beszerezni a lapot – ennek adott esetben része a szállítás is.

POLITIKAMENTES

Az, hogy jóformán semmiféle politikai aktivitás nem tapasztalható a diákok („fiatalok”, nagyobbak, itt és most: középiskolások) között, az kivétel a még fiatalabbakra, a gyerekekre (értsd általános iskolásokra) is. Közhely, tudjuk, hogy családon belül vagy a kortárs csoportban is, hogy mennyire fontos a „valamivel idősebbek”, az eggyel feljebb járó korcsoport, az idősebb testvér mint példa vagy minta hatása. Ráadásul a „kisebkeknek”, a fiatalabbaknak kevesebb esélyük van arra, hogy értelmes vagy annak tűnő keretek között keressék, egyeztessék, vagy éppen fejezzék ki véleményüket társadalmi kérdésekben, mint a „nagyobbaknak”, akik azért kapnak ehhez csatornákat: persze, nem biztos, hogy használhatókat, de legalább valamit.

Mindezt figyelembe véve rendkívül fontos, hogy vannak olyan gyermekszínjátszó előadások, amelyek aktuális társadalmi problémákkal akarnak, mernek és – a jobb esetekben – tudnak is foglalkozni.

Egy gyermekszínjátszó produktumnál az első pillanatban érezhető, ha a játzókat csak a rendezői kommunikációs szándék eszközéül használják, ha a gyerekek csak a szócső szerepe jut, ha a gondolat nem az övé, hanem valaki másé: bárki másé. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ne lehetne elérni, hogy a gyerek megértve, elfogadva valamilyen gondolatot, majd belsővé téve azt, azonosulva azzal a sajátjaként közvetítsen valamit. De a gyerek nem színész: nem tudja ezt „szakmányban” csinálni (szakmányban – bocsánat, kissé elbizonytalanodtam, hogy hányan fogják érteni ezt a fogalmazást).

És szerencsére nem is ez a gyerekek dolga, lévén az ilyesmi hivatásos kommunikátori feladat, és nem az övék. A gyerekeknek: róluk kell, hogy szóljon a korcsoport színjátszása, arról, ami belőlük és belülről jön, arról, ami valóban és erősen foglalkoztatja őket, ami zsigeri szinten az övék. És nem, vagy nem csak arról, ami a tudatos szférában foglalkoztatja őket. Emlékszem, kaptam olyan mondatokat egy kamaszcsoporttól, hogy „a világbéke kérdése foglalkoztat minket” (a régi példa kicserélhető az aktuális és globális problémákra), de az első pillanatokban kiderült, hogy ezt csak hallották, mondták nekik, tudják vagy sejtik, hogy ilyesmit kell mondani a felnőtteknek, mert biztos ezt vagy hasonlót várnak tőlük. A dramatikus ötletgyűjtés (ami remek kiindulási pontot jelenthet, például az életjátékok készítésekor) a szimpla verbálisnál mindig sokkal többet és főleg igazabbat hozott a gyermekszínjátszó csoportmunkában: azt mutatta meg, hogy valóban van-e köztük a gyerekeknek ahhoz, amire azt mondják, hogy fontos nekik.

Minden életjáték hozza a láttelepet a gyerekeket körülvevő világról: annak legalább egy kis metszetéről (a mikrokörnyezetről). Arról beszélnek, hogy miként élnek ebben a világban, és ez nagyon gyakran jelent kökemény kritikát. És éppen ezért problémát is. Nem hiszem, hogy ezt meg lehet úszni, az emberek nem lettek lényegesen jobbak 30-40 év alatt, amikor is az életjátékok hazai kezdeteinél gyakori volt, hogy

helyben, ahol a játszó élnek, nos, csak ott nem lehetett sikeres az ilyen úton létrejött előadás. Minden, a felnőttvilágot érő kritikát „személyesként” élt meg szülő és tanár egyaránt. Másutt, ahol biztosak lehettek benne a nézők, hogy személyesen nem róluk szól a játék, ott a siker sem maradt el. Helyben botrány, az otthontól távol pedig „sikerre ítélve”.

Tehát a mikrokörnyezet szemlézése, kritikus vizsgálata semmiképpen nem lehet idegen azoktól a csoportoktól, amelyek életjátékokkal is foglalkoznak. De az, hogy a tágabb környezetre is kitekintünk, hogy annak, amit csinálunk, kapcsolódása vagy éppen ütközése lehet egyes politikai tartalmakkal (akarva vagy akaratlanul, ebben a megközelítésben teljesen mindegy), az még talán meglepő lehet ma is. Csak egy példa: a közpénzből üzemeltetett, fő tevékenységként migránsellenes propagandával foglalkozó média tartalmaival, de a mögötte álló politikai akarat tudatformáló szándékával ellentétes is lehet, ha valaki ennek az egésznek éppen az emberi oldalát veszi szemügyre. Mert megjelenik az életében a problémahordozó, és akkor megkerülhetetlenül ott lesz a kérdés, hogy kell-e segíteni az *emberen*, azon, aki éppen – érzékelhetően, egészen jól láthatóan – segítségre szorul. Amikor a közvetlen emberi tartalmakkal szembesül egy gyerekekből álló csoport, illetve annak vezetője, akkor nem lehet azt mondani, hogy cselekedj a napi huszonnégy órában sulykolt politikai jelszavak jegyében, és ne vedd észre, hogy a bajban lévő, az bizony emberből van. A lehető legtermészetesebb, hogy ennek az emberi megközelítésnek meg kell jelennie egy olyan előadásban, ami nem megy el ezen téma mellett. Persze, nagyon sokan azt választják, hogy amikor a téma az utcán hever, akkor átmennek túloldalra – kikerülnek minden olyant, ami kényes lehet. „Fortélyos félelem igazgat...” Tudjuk, a hétköznapi félelmek diktálnak és felülírnak erkölcsi, vallási, világnézeti stb. szempontokat. (És e téren az aktuális mellett a távoli múltba visszanyúló, kiterjedt, kielemeztelen, feldolgozatlan társadalmi gyakorlata is van hazánknak.)

Az persze rendezői-csoportvezetői felelősség kérdése: hagyja, hogy a csoportjában a politikai jelszavak szintjén jelenjen meg valami, vagy megkeresi a politikai vonatkozással is bíró probléma mélyebb emberi rétegeit, tartalmait. Hogy megélhető emberi sorsokba vagy helyzetekbe ágyazzák-e a közös vizsgálódásaik kérdéseit, vagy, ha van neki, akkor az eredményét.

Éppen a fentiekben volt jelentős a Kaktusz csoport előadása az országos gyermekszínhátszó találkozók különböző szinterein (Kaktusz Dráma- és Színhátszó Csoport, *Sátrak valahol*, csoportvezető-rendező Juszcák Zsuzsa és Sereglei András). Erről az előadásról folyóiratunk előző és jelen számában homlokegyenest ellentétes megközelítésű vélemények jelentek/jelennek meg. Lásd a regionális bemutató zsűrijének véleményét az 54. lapszám 26. oldalán kezdődő írásban, és az országos fesztivál zsűrijének véleményét mostani számunk 22. oldalán. Ez az előadás egyébként látható lesz a szeptember 30-i országos gyermekszínhátszó rendezői fórumon is.

Hasonlóan erős társadalmi-politikai töltettel bír az említett rendezvényünkön látható másik budapesti előadás is (Izgó-mozgó Színpad, *Törpenderül*, rendező Almássy Bettina). A gyerekek és felnőttek világának súrlódási felületein egy előadás nem tud nem társadalmi töltetű lenni... És a nem politikálás szándékával (ha volt ilyen) sem tudja elkerülni a politikai jelentésréteget.

És akkor essék szó a már említett rendezvényről:

GYERMEKSZÍNHÁTSZÓ-RENDEZŐI FÓRUM

A hazai gyermekszínhátszás legfontosabb, legjelentősebb eseményeit két és fél évtizede szervező Magyar Drámapedagógiai Társaság munkatársai az évente megrendezett felmenő rendszerű országos eseménysorozat egyes állomásain mind a szervezés, mind a szakmai értékelés, a zsűrizés kapcsán sok olyan esettel találkoznak, ami kérdést/kérdéseket vet fel.

A programok számtalan olyan tapasztalatot hoznak felszínre, amivel a folytatásban, a későbbiekben is foglalkozni kell. Ennek egyik adekvát formája lehet ez az országos fórum, ami a naptári éven belül is olyan időszakban kerül megrendezésre, amikor a csoportvezető-rendezőktől kapott visszajelzések a szervezők számára még beépíthetők a következő évad tervezésébe, programjába, és amikor a másik irányból közelítve a csoportvezetőkhez eljutó információk még hasznosulni tudnak, amikor azok még figyelembe vehetők, beépíthetők az egyes csoportok életébe. Ez a kétirányú információáramlás, illetve ennek felerősítése nagy hasznára válhat a létszámában és minőségében is egyaránt jelentős közművelődési, és egyéb iránt művészeti nevelési területnek: a gyermekszínhátszásnak.

A fórum tárgya a gyermekszínhátszás aktuális helyzetének összefoglalása, következő időszakának előkészítése. Az egy napos országos fórum nem vállalkozhat arra, hogy meg is oldja a felmerülő problémákat. De arra igen, hogy teret adjon a visszajelzéseknek, továbbá „becsatornázza” azokat. Felerősítheti, más szintre helyezheti a szakmai kommunikációt, ami nagyon jelentős lépés lehet a szakterület további fejlesztése kapcsán.

Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó... 26...

Megyei bemutatók, 2. rész

Jász-Nagykun-Szolnok megyei találkozó

Fegyvernek, 2017. március 24.

A 2017-es év első bemutatóját, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fordulót március 24-én rendezték meg Fegyverneken. A falu művelődési otthona ideális helyszín: emberléptékű színpaddal, bejátszható teremmel. Tágas udvar áll a csoportok rendelkezésére. Nincs kapkodás, sűrűség. A rendezvényt a művelődési ház igazgatója, Molnár Barna nyitja meg, és az esemény rangját emelve végig is nézi a kisdíjak előadásait éppúgy, mint a szakmai beszélgetést vagy a helyi Annaházi Junior Néptáncsoport bemutatóját, a táncjátékot és a helyi asszonyok vezette kézműves foglalkozásokat. A találkozó minden lehetőséget megadott az ünnep megvalósulására, a gyerekek és pedagógusok megbecsülésére.

De mit is láttunk?

A tiszatenyői Csibészek csoport indítja a napot „56 csepp vér” című színpadi játékkal. Egy őszinte, tiszta szívű, szókimondó, az ötvenes évek hazai viszonyait józanul átlátó fiatal meghurcoltatásainak lehetünk szemtanúi. A játékosok értik a súlyos gondolatokat. A nézőnek nehezíti a megértést a színpadi jelrendszer következetlen használata.

A mázsás gondolatokat a törökszentmiklósi Refi-Szín *Ludas Matyi projekt*-je oldja fel. Remek tanulási lehetőséget, csapatjátékot, egyenletes terhelést biztosít a szövegek könyve, amiben a libák mesélik el Matyi, Döbrögi és a három veres történetét. A félkörben ülő libák, az egymást segítő mondatok, a jelzés szintjén megmaradó megjelenítések mind arról árulkodnak, hogy most itt tartunk, ennyit tudunk, azt örömmel, egymásra figyellel, lelkesedéssel tesszük. És ez így van rendjén, jó úton járnak.

A helyi Csiribiri társulat sajátosan értelmezte az életjátékot (*Legyünk jók... de hogyan*). Humorral és öniróniával átítatott mondataik sodró lendülettel követték egymást, de szerteágazó, csapongó gondolataik nem álltak össze egy egésszé. Tanulniuk kell még a színpadi beszédet, hogy mondandójukkal a nézőig is eljussanak.

A szolnoki Tiszaparti Színkör kamasz tagjai egy klasszikus mesét, *A só-t* állították színpadra izgalmas kiruccanással a bábok világába. Szép, kifejező óriásbábjaikkal ügyesen bántak. A mese közepéből ugyan kiharaptak egy részt, de az általuk megformált jelenetek tiszták, érthetőek, megkomponáltak voltak. Játékukat élő hangaláfestéssel kísérték. Nem akartak többet, mint színre vinni a mesét, amit az egész csapat koncentráltan, nagy odaadással, pontos játékkal, minden pillanatban együtt rezdülve valósított meg.

Az Újszászi Diákszínház nagyon kemény fába vágta a fejszét, mikor a *Csongor és Tünde* eljátszását tűzte ki célul. A szerelemről játszottak, szereptöbbszörözéssel, fel-felvillantva az eredeti történetet. Előadásukban a szépen megkoreografált színpadi beállítások domináltak, a játék rovására. Többet kellett volna bízniuk a saját játékokra, saját megformálásaikra, ehelyett most gépi zenéssel, hangoskönyv-bejátszással dolgoztak, pedig a vegyes korosztályú csoport rengeteg izgalmas játékot hozhatott volna, hiszen erős figurákkal, vezető emberekkel rendelkeznek, akik képesek magukkal vinni a többieket is.

A napot a bucsai Szárnypróbálgatók csoport *Pletykás asszonyok* története zárta. A történetet, a pletykát a mai internetes világra is átfordítják, játékokban szellemesen használják a falusi mentalitás és a modern kommunikáció keveredését. Izgalmas, ígéretes „szárnypróbálgatást” láttunk tőlük, játékot és tiszta, érthető szövegmondást. Ha a kötött díszletektől megszabadulnak, bíznak a saját jelrendszerük működésében, remek előadásokat várhatunk tőlük.

Az előadások mindegyike rengeteg munkáról tanúskodott. Jó irányba haladó csoportoknak a tanulási folyamat derekán járó előadásaival gazdagodhattunk, s reméljük, tanácsainkkal kicsit mi is hozzájárultunk a fejlődésükhöz.

Dolmány Mária beszámolója

Nógrád megyei találkozók

Balassagyarmat, 2017. április 22.

Mit adhat egy gyereknek a színjátszás?

Meggyőződéses találkozók-párti vagyok immár évtizedek óta. Látom a fesztiválokra érkező izgatott, mosolygó, boldog gyerekeket! Azt is tudom, mennyi nehézséggel kell megküzdniük a csoportvezetőknek, nemcsak a felkészülés, hanem az utazás megszervezésének a gondja miatt is: jelmezek, kellékek szállítása, lebetegedő szereplők pótlása, szülői kíséret megszervezése, nem utolsósorban autóbusz-szerzés, szóval megannyi megoldandó feladat. A csoportvezető-rendezők mégis azért vállalják ezt a rengeteg munkát, mert meggyőződésük, hogy a fellépésre, a sikerre óriási szüksége van a gyerekeknek! A találkozó örömteli esemény kell, hogy legyen, ünnep a hétköznapiakban, olyan, amire lehet majd emlékezni a gyerekeknek felnőtt korukban is!

A balassagyarmati találkozókat minden évben ilyen emlékezetes ünneppé varázsolják a szervezők, hiszen Jakus Juli irányításával az intézmény, a Mikszáth Kálmán Művelődési Központ munkatársai mindent megtesznek, hogy élmény legyen a gyerekeknek a „Vörös”! Ehhez egész napra különböző szórakoztató elfoglaltságokat, játékokat szerveznek a gyerekeknek és a test jóllakatásáról is gondoskodnak rántott-húsos szendvicsekkel. (Amikor a jó ügyek iránt ilyen odaadó, lelkes munkatársakkal találkozom, akkor nagyon büszke vagyok népművelő szakmámra is!)

És hogy mit adhat egy gyereknek a színjátszó csoport a próbák, a felkészülés során, az elsősorban a vezetőtől függ. Az érsekudvardi első osztályosok (Cseppet Cseperedő Petőfisek) Petőfi Arany Lacinak versét adták elő Fontányi Andrea rendezésében, *Te Laci!* címmel. Az egész kollektívát megmozgató, mintegy 8 perces produkcióban a dal, a mozgás, a kék kendővel való játék, a változatos térformák nagyszerűen szolgálták a vers jókedvű megjelenítését. Az előadás jó példa arra, hogy mennyire fontos a csoport életkori sajátosságainak figyelembe vétele a vállalt feladatnál! Az előadás végén a szereplők boldog mosolya emlékezetes marad számomra! Ők a közös munka sikerének örülhettek! Több pedagógus hozott két, vagy több csoportot is, ezzel a jelenséggel csak az elmúlt néhány évben találkoztam. Feltehetően az alapfokú művészeti iskolák működése, terjedése a magyarázat.

Bátonyterenyéről négy produkcióval jelentkezett Mátraházi Tamás, aki immár évtizedek óta végez szinte missziós munkát igencsak nehéz helyzetben élő gyerekekkel. A helyi munkakörülményeik is rendkívül mostohák, gyakorlatilag drámás foglalkozásra alkalmatlanok. Mátraházi Tamás – a rendkívül méltatlan körülmények ellenére – mégis elszántan próbálja irányítani ezeket a gyerekeket, akik közül sokuknak láthatóan a színjátszás a legjobb dolog az életében! Többüknek – láthatóan – már a színpadra lépés is nagy erőfeszítésbe került: legyőzni a gátlásukat, megszólalni közönség előtt! A vezető érdeme, hogy például a többszörösen évismétlő fiúnak királyi szerepet adott, és ennek a fiúnak feltehetően a szereplés az egyetlen sikerélmény! A négy produkció a különböző életkorú gyerekek képességeihez alkalmazkodott. Témaválasztásban elsősorban történetmesélésre vállalkoztak, igen vázlatosan, néhol kidolgozatlanul. A produkciókban a verbalitás dominált. A szereplők színpadi jelenléte felszabadult és cseppet sem dresszírozott volt! Nagy pedagógiai eredménynek tartom, hogy Arany János *A Jóka ördöge* című verses történetét – persze jócskán meghúzva – az eredeti szöveggel mondták el a játékosok! Ilyenkor azt is gondoljuk át, hogy nemcsak az adott szereplő, hanem az egész csoport megtanulja ezeket a gyönyörű nyelvvezetelt írt sorokat! A bátonyterenyi gyerekszínjátszóknak nagyon nagy segítséget nyújthat a színjátszás az egyéniségük, magabiztosságuk erősítésében.

Érdekes színfoltja volt a találkozóknak a Budapestről, a Zuglói Arany János iskola színjátszóinak két előadása. A csoport kirándulásként választotta a főváros helyett ezt a helyszínt. A névadójuk két művét adták elő a rendező, Csikós Ildikó elképzelése alapján. *A fülemile* (átdolgozó Schvoy Györgyi) Mozart zenéjére koreografált mozgásra épült, de a játékosok technikai felkészültsége nem volt alkalmas a meggyőző előadásra. A csodálatosan kivitelezett – spanyol udvart idéző – körgallérok és a csillogó felsőruhák sem segítették a történet interpretálását. *A Jóka ördöge* című előadásukat szintén nem az eredeti Arany János műre, hanem Meggyesiné Agárdi Zsuzsanna által feldolgozott szövegre építették. Ebben az előadásban is sok volt az imitált mozgás, a csoportos mutogatás zenére. Érdemes volna több improvizációra építeni a felkészítő munkát, mert a gyerekekben lévő óriási energia – tudatosabban és átgondoltabban irányítva – jobban hasznosulhatna. Jókedvű, magabiztos gyerekeket láttunk, akik szemmel láthatóan pompásan érzik magukat ebben a csapatban.

Balassagyarmaton vezeti csoportjait B. Nyíregyházi Ágnes. Idén két produkcióval jöttek: a Pimasz kamasz csoport a *Ludas Matyi, avagy a libák gágogása* című feldolgozást adta elő. Ebben az előadásban következetesen és nagyon sok humorral megvalósult, hogy itt a libák mesélik el az ismert sztorit. Az ízlésesen felöltözött szereplők jókedvűen, fegyelmezetten és pontosan „dolgoztak”, láthatóan nagyon élvezték a közös játé-

kot! Hatalmas erénye volt az előadásnak az élő zene (ütőgardon és hegedű), mert funkciója volt a zenének (például zenére verés, vagy a hintó bejövetele, a vásár stb.) Az előadás komplexitása színházat varázsolt. A szép, közös alkotás megérdemelt sikert hozott a csapatnak. B. Nyíregyházi Ágnes nagyobb gyerekekkel állította színpadra Török Rezső *A Narancs* című parasztkomédiáját. Az előadás igencsak nehéz feladat elé állította a játszókat, mert egy kifejezetten szövegközpontú darabot kellett tolmácsolniuk. A nehéz és hosszú szöveg mellett már vállalkozni mertek a különböző karakterek, színpadi szituációk egyéni megformálására.

Szécsényben, a Rózsavölgyi Márk ÁMK keretében működik az Andi Színházcsapata csoport Garamvölgyi Andrea vezetésével. Sokszor készítettek már egész estét betöltő zenés-táncos produkciót nagyszínházi igényességgel. A musicalek előadása nagy felkészülést igényel, ezért az iskola nagy gondot fordít az ének- és táncképzésre is. A felsőbb évfolyamosok most a *Hófehérke kegyetlen története* című ironikus, vidám játékban nagy alázattal vállalták az asszisztenciát, mert az előadás célja elsősorban a legkisebbek, a „törpék” bemutatkozása volt. A különböző életkorú gyerekek együttes szerepeltetése mindig komoly pedagógiai feladat, mert a közös munka nagy felelősséget ró a nagyobbakra, alázatra tanít és jelentősen segíti az egymás iránti toleranciát. Garamvölgyi Andrea nagyon tudatosan és sikeresen vállalta fel ezt.

A Cogito ÁMK csoport, az Egyszervolt Mostisvan csapat Bárnáról érkezett, vezetőjük Tóth László. A *Kutyák és macskák* című előadást kamaszkorú lányok adták elő. Az előadás azon kevesek közé tartozott, ahol nagyon erőteljesen érződött a felkészítő, közös alkotómunka minősége! Az előadást sok-sok improvizáció előzte meg, amiből aztán kikristályosította a rendező a végső formát. A lányok teljesen magukénak érezték a kutyák és macskák ellentétére, ellenségeskedésére épülő játékot. Nagyon sok szép „emberi” pillanata volt a játéknak, jó volt, hogy a történet nagyon a mához szólt! A figurák további egyénítésével, a határozottabb karakterformálással további nagyszerű előadások szülehetnek. A csoport nagyon jó úton halad!

Magyaránadorban dolgozik hosszú évek óta Györösiné Gyöngyösi Veronika, aki idén két előadással jelentkezett. A régi színházcsapattól álló Játékkuckó csapat, három kedves kamasz fiú és egy tündéri kicsi lány Romhányi József verseiből szerkesztett *Állatságok*-at adott elő. Láthatóan nagyon élvezték a versek humorát, és ezért még a nyelvtörő versekkel is többnyire sikerrel birkóztak.

A Színvarázs csapat alsós kislányokból áll, ők egy irodalmi színpadi produkcióval szerepeltek *Én és mi, vagy mi és én?* címmel. A szerkesztett műsorban fiatal magyar költők verseit mondták el értően, érzékenyen. Bár a versekhez nem kapcsolódott színházi igényű forma, a szép beszédet, értő versmondást örömmel értékeltük. Györösiné Gyöngyösi Veronikától a tanítványai megtanulnak szépen, artikuláltan beszélni, megtanulják a kifejező beszédet, a helyes magyar hangsúlyozást. A szerkesztett műsoroknál a versek kiválasztása is nagy felelősséget jelent, mert – mint azt korábban említettem – a próbák során az összes elhangzó verset akaratlanul megtanulja a csoport minden tagja!

A gyermekszínház csoportokban a jó hangképzés, a kifejező beszéd sokszor nem kap elég hangsúlyt, én viszont fontosnak tartom, mert a gyerekkorban elsajátított, szép magyar beszéd egy életre szól.

Szintén irodalmi műsorral jelentkezett a Cs. Szerémi Andrea által vezetett Fébé Társulat Szécsényből. A *Kerítés* című versekből álló produkciót huszadik századi és kortárs költők műveiből állította össze a rendező – tudatosan építkezve, pontos dramaturgiával. Nagyon fontos, mély mondanivalót hordozó, pokolian aktuális kérdéseket boncolgattak érzékenyen. Ezek a szép, fiatal tinédzser korú fiatalok képesek voltak átlényegíteni magukon a verseket, a művek tolmácsolásában bele tudták tenni a saját lényüket, véleményüket. Teljesen nyilvánvaló, hogy a felkészülés során alapos elemző munkát végzett a csoport, hogy ezt a rendkívül fontos és kényes témát ilyen intenzitással és hitelesen tudta tolmácsolni.

Felvidékről, a közeli Ipolyságról érkezett a Csillag-szóró társulat, előadásuk címe: *Ki vagyok én?* A szerkesztett műsorban a rendező – Köteles Judit – alkotótársaként feltüntetett N. Tóth Anikó versei, szövegei hangzanak el. A tizenévesek által előadott produkciónak azok az emlékezetes pillanatai, amelyekben valóban az ő gondolataik, problémáik merülnek fel olyan szóhasználattal, amit hitelesen is tudnak tolmácsolni. Ilyen például a kamasz létükkel, az énképükkel kapcsolatos monológok, vagy a kirekesztettségéről, kiközösítéséről szóló szívszorító rész. A magyar voltukról szóló hitvallás nekem patetikusként hatott, de a felnőtt alkotók, a vezetőik, a határon túli léttel indokolták ezt. Hogy ezzel a témával foglalkoztak, úgy gondolom, segítette a fiataloknak eltávolítani, kivetítve kezelni nagyon is fájó problémáikat. Az elhangzó szövegek, versek színvonalra egyenetlen, de a játszóknak nagyon nagy hittel, őszinteséggel tolmácsolták ezeket. Nagyon sok szép, őszinte, hiteles pillanatot kaptunk, amihez hozzájárult a változatos élő zene. Maguk a játszóknak zenéltek, nagyszerűen! A zene részévé vált az előadásnak, dramaturgiai funkciót nyert. Az előadásnak óriási sikere volt a találkozó közönségénél is.

A szakmai beszélgetéseket Lipták Ildikóval vezettük, és nagy gondban voltunk a minősítések miatt. Megállapítottuk, hogy legalább 10 fokozatú skálán kellene minősíteni az előadásokat, mert a jelen formában nem lehet igazságosan differenciálni. Ezt a – mindig visszatérő – anomáliát vállalva hoztuk meg a döntéseinket.

És még valami fontos! A tizenöt előadás alatt folyamatosan telt ház volt a nézőtéren, annak ellenére, hogy rengeteg program volt felkínálva a házban. Semmiféle ki-be mászkálás nem zavarta az előadásokat és a legkisebbek is némán és nagy figyelemmel kísérték a produkciókat, nagy-nagy tapssal jutalmazva minden csoportot. Igazi érett, felnőtt közönségként viselkedtek! Ez a viselkedés a csoportvezetőket dicséri, ezért még külön köszönet! Szeretettel gratulálok minden játszóknak és minden csoportvezetőnek!

Szakall Judit beszámolója

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei találkozó

Miskolc, 2017. április 22.

14 előadás, maratoninak tűnő nap, ami a színházzal teljesen összeegyeztethetetlen időpontban, reggel 8-kor veszi kezdetét. De amit a szervezők, a Montázs Egyesület a miskolci Csodamalom Bábszínházban létrehozott, az egyszerűen példaértékű. A nap a gyerekekről, a színjátékról, a játszó csoportokról, az előadások védelméről szólt. Tisztán értük dolgozott ott mindenki, a szervező munkatársak, a bábszínház dolgozói, a segítő diákok. Fantasztikus élmény ilyen szeretetben, ilyen odafigyelés mellett színpadra lépni. A lebonyolítás kíméli a játszókat, a nézőket, és így a zsűrit is. Három előadás után a programot szünettel szakították meg, lazítással segítve előadót és befogadót. A szakmai programot, a beszélgetéseket is támogatja ez a forma, hiszen nem koraeste beszélünk a reggel látott előadásokról, hanem olyankor, amikor az élmény még valóban bennünk él. Ez a csapat évek óta ilyen alázattal és elhivatottsággal támogatja a gyermekszínjátszás ügyét, és reméljük, teszi ezt még a következő években is.

Borsodban évek óta a gyermekszínjátszás gerincét három műhely alkotja, így volt ez most is. A miskolci Avastetői Általános Iskola és AMI Pegazus és Pegazus csikók csoportja idén is sok gyereket mozgató játékokra építő előadásokat hozott. *A Jóka ördöge* egy kellemes, tisztán eljátszott mese, a *Születésnap* egy saját problémát feldolgozó előadás – az életjáték mint műfaj jó néhány típushibáját viseli magán, miközben számos formát, mint a szerepátadást, vagy a sok gyerek egyszerre mozgatását érvényesen, tisztán alkalmazza.

A Premier AMI és a Garabonciás Művészeti Iskola csoportvezetői rendkívüli pedagógiai munkát végeznek a gyerekekkel. Náluk a csoportok egyben tartása, a művészeteken keresztüli önkifejezés, a közösségi élmény, az egyéniségek kibontása, az egyéni értékek felmutatása a legfontosabb. Mindeközben a csoportok színpadi létezése, kifejezésmódja, a gyerekek által használt színpadi nyelv évről évre fejlődést mutat. A két iskola hat csoportját három csoportvezető készítette fel. A tudásuk, előadásuk kivétel nélkül örömjáték. Vannak a színpad szabályaira fittyet hányó játékok, ahol az együttes megmutatkozás örömeért játszanak, ilyen volt a Lúdas Matyiból kiinduló *LM*, a Hófehérke meséjét feldolgozó *Hó*, de ilyen *A róka és a holló* története is. De közülük került ki a nap továbbjutóinak fele; nagyon ígéretes a *Csizmás kandúr* és az *Invázió*, amelyek jó néhány izgalmas megoldással, remek figurákkal, sodró lendületű játékkal örvendeztették meg a nagyérdeműt.

Bepillanthattunk József Attila életének egy szakaszába a szerencsiek által, ígéretes megszólalásokkal (*Életem, te választható*), láttunk cigány népmesét a Kázmárkról érkezett gyerekektől (*A butából lett okos cigány*), akik az egy szereplőre szabott több szerep világossá tételét a mesébe ágyazott önbemutatóval és énekekkel tették ízessé.

A girincsi speciális iskolások vidám *Hófehérke*-meséjét mindenki őszinte szeretettel fogadta. A nap egyik legerősebb előadását hozták a kistokaji Ne-Felejcs csoport tagjai, erőteljes, tiszta mesejátékukkal (*Az már nem igaz*).

A szuhakállói gyerekek idén többet vállaltak, mint amit elbírtak volna, de az ő játékok, egymás segítése is azt mutatja, hogy sokat tanultak, és jó úton járnak (*A számárrá lett deák*).

A Meseerdő csoport fordulatosa mesét igyekezett eljátszani, de ők is kicsit többet vállaltak, mint ahol most tartanak a színjátszás tanulásában.

A napot az Ónodi Komiszak alkalmi hármásának vérbő rögtönzése zárta (*Kampány*).

Az egész nap a gyerekekről, az előadások kiszolgálásáról szólt, ahogyan évek óta mindig, bárhol is bonyolítja le a Montázs stábjája a rendezvényt. A Csodamalom Bábszínház ideális helyszínnek bizonyult, ahol a nagyszínpad és a kamaraterem használatának lehetőségét is megteremtették a házigazdák közreműködésével. Öröm volt ilyen környezetben, szeretetben színjátszani –, és nézni is.

Dolmány Mária beszámolója

Pest megyei találkozók

I. Tököl, 2017. április 22.

A megyei találkozó a Kb35 Inárcsi Színjátszó Közhasznú Egyesület korrekt előkészítésében két helyszínre szerveződött, két tartalmas napra bontva, Csepelen és Tökölön láthattunk számos előadást.

Tökölön a Szárny-Nyitogató Alapfokú Művészeti Iskola társszervezésében a művelődési központ nagy méretű színháztermében tizenegy csoport játékát láthattuk, mind teltházias előadás volt. Jól szervezett, feszesen működő találkozó, az éppen játszó csoportot érdeklődéssel és figyelemmel segítő közönséggel, izgalmas, stílusban sokszínű előadás-folyammal, jóféle fesztiválhangulatban –, hálás köszönetünk mindezért a szervezőknek.

Minden előadást a színházterem dobozzínpadán láthattunk, bár nem egy előadásnak, illetve az előadásban szereplő színjátszóknak jót tett volna, ha kijönnek a magasított dobozból, le, közvetlenül a közönség elé, a távolságot, dobozba zártágot félredobva... Ettől függetlenül alapvetően lendületes és izgalmas, erős pillanatokkal teli előadásokat kaptunk. Műfajban főként az életjátékok domináltak, de hagyományos mesejátékok és dramatikus elemekkel teli szerkesztett játékok is voltak.

A gyerekekből és – a szép számmal megjelent – felnőttekből álló közönség hálás volt azokért a pillanatokért, amikor a játszó feloldódtak a szituációkban, megtalálták benne a maguk játékát, nem pusztán végrehajtottak, tisztességgel reprodukáltak a színpadon.

Természetesen az ilyen, étellel, érzelmekkel megtöltött pillanatokhoz leginkább olyan alapanyag szükséges, melyhez van köze a színjátszóvá váló gyerekeknek: akár a kontextust, az életkori problémakört, a csoportfolyamatokat, az egyéni döntési helyzeteket figyelembe véve.

Tökölön azok az előadások váltak igazán erős színházzá, ahol a csoportvezető pedagógus olyan anyaggal kínálta meg a gyerekeket, melyhez volt kapcsolódási pontjuk, inkább több, mint kevesebb közük. Ezen előadások még a három oldalról zárt, magasra emelt dobozzínpadról is érvényes, erős színházzá váltak, a színházterem leghátsó sorában ülő nézőket is elvarázsolva.

A regionális találkozóra továbbjutó csoportok:

Gödöllői Gubancolók: A bajusz, csoportvezető-rendező Kovács Éva (Gödöllő, Petőfi Sándor Általános Iskola): *A bajusz*

Tűzmadarak: *VÁL-SÁ-GOK*, csoportvezető-rendező Ácsné Csáki Ildikó (Veresegyház, Fabriczius József Általános Iskola)

Szélkötők: *Családom*, csoportvezető-rendező Bagu Géza (Fót, Németh Kálmán Általános Iskola és AMI)

Egervári György beszámolója

II. Csepel, 2017. április 23.

Néhány évvel ezelőtt, amikor a hírekben a hollywoodi forgatókönyvírók sztrájkjáról lehetett hallani, arra gondoltam, hogy ez nem tarthat sokáig, hamar túllépnek rajtuk a gyártók. De nem ez történt. Gigantikus költségvetésű filmek gyártása állt le, népszerű sorozatok évadjainak bemutatóit kellett felfüggeszteni bizonytalan időre. Kivívták maguknak a nagyobb szakmai és anyagi megbecsülést.

Teljes joggal.

Nem véletlenül jutott eszembe ez az esemény. A Pest megyei döntő második napján, Csepelen, a Nagy Imre Általános Művelődési Központban tizennégy csoport mutatkozott be. Mindegyik csodálatosan izgalmas megmutatkozás, mely az utóbbi évek fesztivál kiírói, zsűrizési szándékát meghallva erősen fókuszál a színjátszókra, csoporttagokra. Rendkívül személyes megmutatkozások, mintha a nézők beosontak volna a próbatertembe és beálltak volna játszani. Így lehetőségünk van a *Halld meg* című előadásban végiggondolni, hogy *A walesi bárdok* hogyan rezonálhat, miként kapcsolódhat a mai fiatalok mindennapjaihoz. A DrámátAlma/PIM – Mesemúzeum előadása talán nem véletlenül választja keretként a múzeumi kiállítást és az abban megelevenedő alkotások környezetét. A Csepeli Csemeték is ellép a népmesétől és a falusi környezet helyszínéül a helyi kávézót idézi meg, így bekerülhetnek a mai történetek is az előadásba. Az Art osztály sokat mondó *ad/hd* című előadása próbálja értelmezni ezt a pszichológiai kifejezést, természetesen ez is a személyes élményekből fakad. Az Inárcsi Felső Drámások előadásában érzésünk szerint minden megtörténhet. Olyan felszabadultsággal léteznek a színpadon, ami irigylésre méltó, még akkor is, ha az esetlegeség olyan fokú, hogy eldönthetetlen, mi az, amit előre lepróbáltak, és mi miért történik. A *Földtávolban* a Kraft csoporttól a jövőbe vezet minket; Mars-utazás 2050-ben: finom humorral kérdez rá a civilizáció alapértékeire. A Derkó csoport kamasz lányai a *Titkos gyász* című előadásukban kínzó őszinteséggel fordulnak

egymás felé. Hihetetlen intenzitással vannak jelen a színpadon, vállalva, hogy a véleményüket egymás szemébe mondják, de a titok az titok marad. Az AMI Színkör a szülők válságát a gyerekek szemszögéből mutatja be. A sokgyerekes család szülők nélkül marad egy hétvégére. A szülők talán a házasságukat próbálják megmenteni, míg a gyerekek ezt megsegítendő nem akarnak semmi galibát otthon, magukra hagyva. Persze ez nem kevés konfliktussal és felelősséggel jár. Szomorú történet ez.

Szóval a történetek mind-mind a gyerekekre fókuszálnak, a legjobb pedagógiai értelemben, de közben meg lehetőségen széttartóak is. Sokszor tapasztalható, hogy nem marad idő és/vagy szándék arra, hogy a néző számára is követhető feszültséggel teli előadás formálódjék, pedig már nem sok hiányzik hozzá. Talán csak annyi, mint Hollywoodban. Persze néhány előadásnál nincs ilyen hiányérzet, és itt meg kell említeni az Ötletel-Ő, az Inárcsi színjátszók 11-14 éveseit, illetve az Izgó-mozgó Színpadot.

Mindenképpen szót kell ejteni a csepeli Nagy Imre Általános Iskola és AMI áldozatos munkájáról, akik szűkös költségvetésből is profi, jó fesztiválhangulatú találkozót tudtak varázsolni. Köszönjük!

Nyári Arnold beszámolója

Vasi forduló

Soltis Lajos Színház, Celldömölk, 2017. április 26.

A vasi WSO-forduló Celldömölkön igazi ünnep volt idén is a színjátszó gyerkőcök és csoportvezetőik, s a helyi általános iskolás osztályok számára is, akik egy-egy előadás erejéig impulzív közönségként élvezték kortársaik produkcióit. A találkozó hangulata oldottságról, a résztvevők vendéglátása, díjazása sok odafigyelésről árulkodott. Figyelemre méltó támogatói kör működtetésével – ékes példa –, Nagy Gábor vezetésével és Nagy Zsuzsi szervezésében, kollégáik odaadó, összetartó munkájával biztosították a találkozó körülményeit a Soltis Lajos Színház tagjai. Április 26-án, szerdán hat csoport jelent meg, köztük Celldömölk város testvér települése, Erdőszentgyörgy gyerekcsoportja, akikkel szoros szakmai együttműködést alakítottak ki „soltisék” az elmúlt évek során. Délelőtt a celldömölki, csehimindszenti, erdőszentgyörgyi, szelestei és szombathelyi alsós és felsős gyerekek kíváncsian figyelték egymás előadását, délután pedig két-két csoportot együtt működtető drámajátékos foglalkozásokon élhettek meg közös játékörmöt a Soltis Színház színész-drámatanárai vezetésével. Ezalatt a csoportvezetők és a zsűri tagjai (Egervári György és Tóth Szilvia) az előadásokat érintő szakmai kérdésekről cseréltek eszmét.

kisCRAZYSzínészek (Soltis Gyerekstúdió), *Rumini a Ferrit-szigeten*, Nagy Zsuzsi

Korrekt dramaturgiával, jó ötletekkel teli előadás, mely időnként erős színházzá válik. „Minden olyan gyorsan történt” – mondja az egyik szereplő, és bizony teljesen igaza van, mi, nézők is ezt érezhettük sokszor. Mintha a történet, illetve annak elmesélése legyűrné néha a játszókat, az átélni kívánt szituációkat. Persze, heroikus küzdelem kb. harminc percben elmesélni, eljátszani az egész kétórásra megírt darabot. Le a kalappal az alkotók előtt, hogy mégis kísérletet tettek rá, ráadásul nem kevés humorral. Alapjában véve sikerült nekik.

SZELESTEI ISKOLÁSOK SZÍNJÁTSZÓ KÖRE (Szeleste), *A három pösze*, Szabó Szilvia

Az ismert magyar népmese feldolgozásában egy népművészeti terítővel letakart asztal a bal oldalon és három szék a jobb oldalon határozta meg színpadképet. Biztonságot nyújtottak ezek a díszletelemek a játszóknak számára, akik közül az anyát és a három lányt emelhetjük ki. Beszédhibájuk megjelenítése, siktásuk néhol még a történet tragikusságát is meg-megvillantotta nézői előtt, hisz nehéz élethelyzet, amikor a három beszédfofogatékkal élő, eladósorban lévő lányt kiházásítani időszerű, s az egyetlen kérő is elfordul tőlük, amikor meghallja őket. Komoly lehetőségeket rejt magában a kamaszok megjelenítésében ez a történet mind a vígjátéki humor, mind a drámaiság felől, melyet szívből reméljük, ki is bontanak további munkájuk folyamán. Izgalmas és rejtőző jelenlétű női figurát, a javasasszonyt alakító kamasz fiú játéktípusa keltette még fel a figyelmet. A tanítót játszó fiú szövegmondásának erős hiányosságai, izgatottsága akasztotta meg néhol zavaróan a produkciót. Adós maradt az előadás a történet színrevitelének lezárásával, amit a közönség zavartsága is visszatükrözött, „vajon itt ért-e véget a játék?”

BODOR PÉTER SZÍNKÖR (Bodor Péter Művelődési Egyesület, Erdőszentgyörgy, Románia), *A sötét aranyerdő*, Piller Ádám, Károly Bálint rendezők, Szász Enikő csoportvezető

A 4-5. osztályosok könnyed, felszabadult játéka – Lázár Ervin meséjéből kiindulva – a gyerekek alapötletei mentén született. Az iskolai keretjáték megnyílik a mese határát átlépő ritmusjátékkal, és Mikkamakka bőrdődjéből előkerülnek a meseszereplők kellékei, melyek felhasználásával lépnek be a mesevilágba Vacskamati, Ló Szerafin, Bruckner Szigfrid és a többiek. A Hős diák kalandját segítő mesei alakok egyénítése élet-

tel teli és az improvizációnak is hiteles teret enged. Pitypang tündértanonc varázslata és a kapuőrök feladványainak megfejtését követően – esetünkben – a kéttestű sárkány legyőzése mind a szereplők összefogása által jön létre, sugárzó gyermeki játéköröm és szóbeli szellemességek folytán. A mese visszazárása a kerettörténetbe azonban nem ad választ a kérdésre, hogy miért épp akkor és úgy ér véget a Hős diák története, valamint veszít összhatásából a Kis-Küküllő-menti gyerekek előadása az előadás végén a csoda őrzése és elérni akarására történő többszöri rákérdezéskor, hisz ez a színházi gesztus az eddigi játéktól idegen didaktikusságot mutat.

(Üdvözlendő, termékeny gyakorlat a celldömölkiek és szentgyörgyiek évek óta tartó szakmai együttműködése, mely során a Soltis Lajos Színház és a Bodor Péter Művelődési Egyesület nyári táborban és további őszi szünetes időszakban ad lehetőséget a székely gyerekek számára a gyerekszínház intenzív gyakorlására.)

REMÉNYSÉGEK (Reményik Evangélikus Általános és Művészeti Iskola), *Virágszemű*, Németh Gyöngyi
Egy nagyon merész, rövid, tiszta és légies játék. Folyamatos kettősséggel dolgozik: mozdulatokkal mesél lányokról, a mozdulatok több helyen tánccá válnak, aztán ezt a költőiséget lerombolva közönséges és egymást harapó kis csajokat mutat fel... Hol elringatja, hol megdöbbsenti a nézőt. A szereplők jelmezei zseniálisak, szinte a viselet kategóriába tartoznak – rég nem láttunk ennyire beszédes jelmezeket. Izgalmas előadás, bár érezhetően nincs még kész: ez a szép mese adósa marad a nézőnek a lányok és a játék végén megjelenő egy szem fiú igazi viszonyának felmutatásával.

HÁPOGÓ SOLTIS (Soltis Gyerekstúdió), *Palacsintás király*, Nagy Zsuzsi

Gyermekkorunk jól ismert, és ronggyá nézett tévés mesejátéka elevenedett meg a színpadon, jól szerkesztve és artikulálva, érvényes módon. Jó döntés volt, hogy a csoport félredobta az eredeti mesefilm debilitását. Fene se gondolta, hogy ez a 44 évvel ezelőtt, több meséből összevarrt műmese nem egy poros korlennyomat, ma is aktuális, és prima kis társadalomkritika lehetőségét is tartalmazza. Az előadás a hullámmozgás ritmus ellenére több nagyszerű pillanattal lepte meg a közönséget, a helyenként groteszkbe átcsúszó interakciók néhol az abszurd határát is súrolták, sokak meglepedésére. Az átgondolt dramaturgia mellett jól összerakott zenei világot kínált, csokornyai „gasztro-dallal”, egyszerű és látványos térszervezésekkel, színpadképpel.

PÖTTYÖS HAGYOMÁNYŐRZŐ GYERMEKCSOPORT (Csehimindszent), *A Jóka ördöge* (Arany János után Pöttyös módra), Horváth Barabásné

Mondókás-dalos, akadozó, aznap játszói bizonytalanságokkal megmutatkozó *A Jóka ördöge*-olvasatot kaptunk a gyerekekkel közel 40 éve tiszteletreméltó hagyományörző dramatikus tevékenységet folytató Horváth Barabásné, Marika néni vezényletében. A dús telítettségű színpadképben a háttérben egy-két fogásra akasztott, jelmezektől, játékban használt textíliákból álló alkalmi paraván zárja, az előtérben szórta a paraszti életmód hétköznapi tevékenységeivel foglalatossá, párokba rendezett szereplőket látunk. Judittól, Jóka feleségétől tartó apró lányok menekülése nyitja meg hangulatilag a történetet, majd vissza-visszatérő mondókáik-dalaik szöveg népies szövetet az Arany János-i szövegmaradványok köré. A dramaturgiai tisztaságot a játékszók a celldömölki előadáson sok zökkenővel adták elő, ám volt példa megnyerő, stabil színjátszói teljesítményre is az „ördögi” feleség, Judit szerepét játszó lány és a huncut pillanatokat szerző, mondókázó-éneklő aprócska kislánypár esetében. A fiúk, mint a Kisdobos, Jóka, Ördög, Szomszédok, Király játéka erősítő mind a kifejezőerő, mind a színpadi jelenlét minősége felől, aminek a jelenetismeret és szövegbiztonság mélyítése ad majd alapot elkövetkező munkájuk során.

Egervári György és Tóth Szilvia beszámolója

Csongrád megyei bemutató

Szeged, Szent-Györgyi Albert Agóra, 2017. április 28.

A Szent-Györgyi Albert Agóra most is méltó körülményekkel, jó szervezéssel fogadta a színjátszani vágyó gyermekcsoportokat. Az Orbán Hédi – Gila Gabriella páros a sokadik Weöres-rendezvényt bonyolítja, mindegy, hogy az megyei, regionális vagy országos, profizmusuk nem tesz különbséget rendezvény és rendezvény között. Az ideai találkozó kellemes meglepetése a színpad változása. Gyermekszerepőbb lett. Nem tudom hogyan, mi módon történt a változás, de nagyon jól hatott az előadásokra.

Az ideai szegedi előadásorozatot a budapesti Vajk Stúdió nyitotta meg, Patrick Ness *Szólít a szörny* című művét álmodták színpadra. Örök igazság, hogy a darabválasztásnál eldől egy gyerekszínházi előadás sorsa. Ledő Attila tapasztalt rendező, de nem tudta ezt a nagyon nehéz, olykor kegyetlen gondolatokkal teli művet úgy átadni játszóinak, hogy hitelesen megélt történetet láthassunk.

A Tarjáni Kéttannyelvű Általános Iskolából két előadás érkezett. A Bálint Judit által rendezett *Lúdas Matyi* annyiban újította meg a gyermekszínházi által rendszeresen felhasznált történetet, hogy néptáncosok játszották. Amikor használták is néptáncos tudásukat, akkor ragyogó pillanatok láthatunk. A Kertész Eszter és Soós Anita által rendezett *Médiamánia* érdekes, kettős világot teremtett: izgalmas képi világot vegyített a versek által létrehozott hangulatokkal. Ígéretes játék volt mindkettő, remélem, találkozunk még alkotóikkal.

A hódmezővásárhelyi Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola színházi is sokszor vesznek részt ezen a találkozón. Sérült gyerekekről van szó, akik számára hihetetlenül hasznos terápia a színházi játék. Az idén versekre készítették színházi etűdöket, a tavasz hangulatát hozták el nézőiknek.

Nagyné Hős Ágnes az *Adakozó fa* című mesét hozta el. Nagyon jó érzés látni, ahogy egy rendező egyre inkább megtalálja saját stílusát, kifejezési technikáit. Ágnes gyönyörű képekkel dolgozik. Idei játékából biztosan nem fogjuk elfelejteni a csillagos ég képét, az életfát. Nagyon szép, lírai előadás volt, jó zenével, izlésesen rendezett akciókkal.

Szilágyi Gábor ebben az évben három előadást hozott. Ebből kettő rögzített improvizációkból készült, a harmadik pedig Arany klasszikusa, *A bajusz*. Gábor rendkívül ügyesen hozza felszínre azt, ami a gyerekek számára fontos, ami foglalkoztatja őket, és ezt érvényes színházi formába is tudja önteni. Ami számára a jövő feladata, hogy ha irodalmi műhöz nyúl, akkor se felejtse ezt el. Meg kell találni azt a pontot, ami a csoport problémáiban és a műben közös, és azt kell az előadás fókuszába állítani. Pergő, humoros, lendületes előadás a *Hú aj em*, teli remek jelenetekkel, figurákkal. Sajnos a másik két játék színvonalában elmaradt ettől.

A Szószátyárok Csanytelekről érkeztek, klasszikust, Arany János *A fülemile* című művét játszották. Jól ismert történet bemutatásának vannak hátrányai is. A néző pontosan tudja, mit tartalmaz a szöveg, ezért elvárásai vannak. A Szószátyárok jó szándékkal nyúltak a történethez, de nem derült ki pontosan, hogy miért mesélik el ezt nekünk, mi a fontos számukra ebből.

A Pemetefű az utóbbi évek legígéretesebb Csongrád megyei csoportja. Idén Nemes Nagy Ágnes *Aranyecset* című kötetének egyik meséjét játszották, gyönyörűségeken. Nemes Nagy Ágneset játszani iszonyat nehéz. Egyrészt mert nagyon lírai az epikája, másrészt hihetetlen erős a mű atmoszférája, és ezt nagyon nehéz átadni. Lovai Ágotának sikerült, és ez a legnehezebb rendezői feladat. A jégmadár képe, a festés, az, ahogy egy színházi játékot a színházi játék részévé tesznek számomra Fodor Misit idézte. Aki ismeri Fodor Mihály nevét, az tudja, hogy alsós gyerekekkel dolgozó rendező számára ennél nagyobb dicséret nincs.

Kecskemétre érkezett a Lájka csoport, Lázár Ervint játszottak. *A hétfejű tündér* és a csoport története párhuzamosan fut a főszereplő megjelenéséig, ott egyesül a két ág: pontosan látjuk, értjük, miért fontos ez a történet a játszóknak, ezáltal a nézők számára is. Teli remek ötletekkel a játék, de érezni, hogy friss, nyers még az előadás, érnie kell. Borsosné Horváth Krisztina nem először bizonyítja, hogy remek rendező, és nagyon tehetséges színháziakat nevel.

A nap utolsó előadása Csengeléről érkezett. Békés Pál *A félőlény* című művét alkalmazták színházi. Lantosné Horváth Irén évek óta vezeti a csengelei Főnix színházat, igényes, jó előadásokkal szokott jelentkezni. Az idén valami elcsúszott, egyszerűen az jött le a színházról, hogy motiválatlanok a játszóknak, kedvetlen, lassú az előadás. Lehet, hogy csak a formaidőzítés nem sikerült.

Sajnos, kegyetlen dolog a verseny, a színház is: csak az értékelhető, ami akkor és ott történik. Szegeden azt láttam, ami az egész magyar pedagógiában történik: a legfontosabb dolgokra nincs idő és energia, fáradtak a gyerekek, fáradtak a pedagógusok, lefojtottak a teljesítmények. Bizakodjunk! Hátha nem lesz mindig így?!

Kis Tibor beszámolója

A WSO Tolna megyei fordulójáról

Dombóvári Művelődési Ház, 2017. április 28.

Izgalmasan alakult a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó Tolna megyei fordulója. Érdekes formai megoldások, fontos témafelvetések és szépen együtt működő játszóknak jellemezték a napot. Öröm volt látni, hogy a pedagógusok többsége tudatosan, szakmai elvek által kijelölt úton halad a diákokkal.

A Mórággyi SzínLelők *Csirke Rózsi és Tyukica* című játéka olyan fontos témákat vetett fel, mint a kivételezés, a kiközösítés és a szerelem. A pontosan, követhetően elmesélt történet egy-két izgalmas színészi alakítással párosult. A játszóknak számára is világos drámai helyzetek szép pillanatok jelentettek. Tovább lépésként felmerült, hogy a csoport (életkora és érettsége alapján) a mesei kereten túl, a felvetett kérdések mélyebb vizsgálatára is megérett. Ebben a zsűri és a csoport vezetője, Balogh Borbála is egyetértett (bronz minősítés).

A dombóvári Mákvirág csoport *A szegény kisgyermek panasza* címen készített saját improvizációkból és rövid vendégszövegekből előadást. Egyes jeleneteknek csak az eleje és a vége volt rögzített, így a játszóknak aktuális improvizációja jelentette az aznapi jelenetet. A gyermekkor és a felnőttkor közötti átmenet küzdelmeiről, a családon belüli és a kortársak közötti nehézségekről gondolkodtak, játszottak a diákok év közben Szalainé Balogh Erika vezetésével. Az összegyűjtött és izgalmasnak talált improvizációk egy részét tartalmazta a végleges előadás (arany minősítés).

Vackor, a különleges kismackó történetét dolgozta fel a Vackor csoport Szekszárdról (*Vackor óvodából iskolába*). Az elsős gyerekek és óvodások alkotta csoport első bemutatkozása volt ez. Az izgalomtól és a sok nézőtől kicsit megszeppent csoport közös megszólalásokkal és egy-egy kiemelt szereplővel mutatta be az óvodából iskolába való átmenet nehézségeit és szépségeit. A nagy létszámú csoportban sokan komolyabb feladat nélkül maradtak, így a figyelem el-elkalandozott a játék során (emléklap).

A Garay Gerlék *Leánykérés* című, tánccal és énekkel fűszerezett előadása lendületes és bátor játék volt, melyben mind a koreográfiák, mind a dalok a drámai helyzeteket szolgálták. A szituációban elhelyezett népdalok és mondókák az ének és a szöveg őszinte és igaz előadását segítették. Az előadás egyes témáit (fiú-lány ellentét) nagyon magukénak érezték a gyerekek, míg másokat (csókot kérek a lánytól) kevésbé (ezüst minősítés).

A dombóvári Gézengúzok csoport az iskoláról mutatott be előadást *Oskola-iskola* címmel. Ahogyan azt a cím is jelzi, a múlt (XX. század eleje) oktatási rendszerét, iskolai szokásait hasonlították össze a jelenlegivel. A két világ különbségeinek és hasonlóságainak felmutatásán túl az előadás nem keres további kapcsolatot a korok között és értékítéletet sem mond. A kutatómunka, a szellemi utazás és a világ változékonyságának felismerése meghatározó élmény lehetett a csoport színjátszóinak (arany minősítés).

Liombruno, a hős hajós című olasz népmesét dolgozta fel Takács Tünde a Turbó Csiga csoporttal. A lendületes, szépen elmesélt történet kiváló színjátszói teljesítményekkel párosult. A nagy létszámú csoport minden tagjának komoly feladat jutott. Az előadásban szereplő helyszíneket, természeti jelenségeket és tárgyakat a gyerekek saját testükből alkották. Ezek a képek nem csak erőteljes dinamikát, de szép vizuális megoldásokat is jelentettek (arany minősítés).

Vadóc Eszter és Palla Erika csoportja a Csintalan negyedikesek, *Tolvaj Marcsi* címen dolgozták fel a Tolvaj Marci néven ismert mesét. A fiú karra (királyi udvar, állatok, pásztorok) és lány karra (Marcsi és segítői) osztott nagy létszámú csoport szépen és követhetően mesélte végig a történetet. A jól elhelyezett lány csoport mellett a fiúk feladatai már nehezebben szervesültek az előadásban. Az ő szerepük megoldatlansága és a kamaratér szűkössége kissé lassította az egyébként jó tempójú és játékos előadást (ezüst minősítés).

A sárbogárdi Petőfi Kisszínpad *Ludas Matyi* előadása lendületes kamasz történetnek indult. Az együtt játszó ludak kisebb veszekedés után úgy döntenek, hogy elmesélik Matyi történetét. A jó humorú felütés után az előadás már kevesebb egyediséget mutat. A ludak jelmezeket hoznak, és valóban elmesélik az ismert történetet. A kerettörténet kínálta lehetőséget nem használja ki Huszár Károly rendezése, pedig éppen az általuk használt rendszer biztosíthatna rálátást és egyedi megközelítést a történethez. Izgalmas kezdeményezés (bronz minősítés).

A Garay Rigók csoportja *Királylány születik* című előadása drámajátékokból összeálló szerkesztett játék, melynek kerete az újszülött királylány tulajdonságokkal való felruházása. A csoport tagjai, Hefner Edit vezetésével drámajátékokat és az azokból esetlegesen kialakuló helyzeteket (vitákat, félreértéseket, örömeiket) keresték és mutatták be egy-egy tulajdonság illusztrálására. A tulajdonságokról való gondolkodás érdekes témafelvetés, de a játékok öröme és spontaneitása az előadássá szerkesztés fázisában elveszett, így a színészi játék gyakran hamis hangokat ütött meg (bronz minősítés).

A Dombóvári Művelődési Ház két terme (kamaraterem, nagyszínpad) lehetőséget adott a csoportoknak, hogy a számukra jobban használható térben mutassák be előadásaikat. Ez nagy előnye a találkozóknak, hiszen sokan kis térben próbálják játékaikat, majd a nagyszínpadra lépve kissé elveszettebben, tempótlanul, nagy szünetekkel tudják csak bejátszani a teret. Dombóváron ilyen nem fordult elő, ami a nézőknek, a fellépő gyerekeknek és a csoportvezetőknek is jó élményt jelentett.

Somogyi Tamás beszámolója

Hajdú-Bihar megyei bemutató

Hajdúnánás, 2017. április 29.

Ha kapnál húsz percet, amíg mindenki rád figyel, mit mondanál?

Reggel tíz órakor indul az első előadás, addigra oda kell érni, egy rövid ebédszünet lesz, közben a japán nagykövet is tiszteletét teszi, és amúgy az előtérben kaktusz- és ásványvásár lesz. Tizenhét előadás megy le,

utána eredményhirdetés és eztán szakmai értékelés. A zsűrinek be van készítve a színházterem közepére egy nagy fehér terítővel és a megfelelő ásványvizekkel, sós és édes ropogtatnivalókkal ellátott asztal, jegyzetfüzet, toll, kislámpa. A lámpára nincs igazán szükség, mert az előadások alatt nem veszik le teljesen a teremfényt. Átállásra öt, maximum tíz perc van, néhányan ekkor jönnek a zsűrihez, hogy gyorsan „zsűrizzük le őket”, mert haza kell érnünk a gyerekekkel, nem tudnak maradni estig.

Ebédszünetben a közeli étteremből kapunk óriási fatányéros ebédet, amin tényleg minden elképzelhető jóság szerepel a rántott sertéstől, a baconbe göngyölt májon át, a salátákon és savanyúságokon keresztül a cigánypecsenyéig minden. Közben megtudjuk, hogy évekkkel ezelőtt még mennyivel több központi és helyi forrás volt egy ilyen rendezvényre, akkor nem kellett egy napba összesűriteni a tizenhétnél is több előadást.

Délután újraindul a dömping, egymást érik az előadások: az egész alsós osztályt megmozgató vásári komédia, a csoport összerakta életjáték, a csoportvezető betanította dalos vigasság, a gyerekekből építkező, az örömjáték, a természetes párbeszédet is versként szavalós, a szívből felkiáltós, az érzelmileg túlfűtött, a társadalmilag érzékeny és a többi. Rengetegféle előadás, és mindegyikben nagy elkötelezettség és öröm látszik a játzókon. Boldogok, hogy ezen az óriási színpadon vannak, hogy négyszáz ember őket nézi, hogy megmutathatnak magukból valamit. És ezért nagyon hálásnak érzem magam.

Életem első zsűrizése volt ez a nap, és hát mondanom sem kell, hogy meglehetősen izgultam. Utána érdeklődtem, hogy mik a tapasztalatok, hogyan érdemes ezt csinálni, és persze végigböngésztem a zsűri részére készített segédletet, amit a Társaság biztosított, de természetesen arra, hogy nekem hogyan lesz ez értelmes, arra nem kaptam választ. A helyszínen már konkrétabb kérdések között őrlődtem: mi a hasznosabb, hogy ha olyan tanácsokat adok, mint hogy ne mozogjon és beszéljen egyszerre a játzó, meg hogy érdemes a magasabb gyereket az alacsony mögé állítani, mert akkor nem takarják ki egymást, vagy ha tartalmibb diskurzust próbálok elindítani, hogy rákérdezzek az átfogó pedagógiai gondolatra, ami a folyamatot vezette, vagy hogy hogyan látja, mennyit fejlődtek a gyerekek a munka során, mit emelne ki, mit csinálna másképp? Hogy szerinte ez a produkció a nézőkben milyen kérdéseket vet fel? Sikerült-e a fiatalokkal történő problémafeltárás eredményeit hozzáférhetővé tenni a színpadon?

És a legtöbbször a „színpadon nem állunk háttal” című okosság mellett maradtam, mert a két előadás közötti átállás öt percében semmi értelme a – szerintem – igazán fontos kérdések megkapirgálásának. Vagy a másik – mint megtudtam – örök zsűri dilemma: Hogy jövök én ahhoz, hogy az ő több hónapos izzadságos munkáját bíráljam az alapján a 20 perc alapján, amit éppen most, éppen itt, éppen így láttam? Hogy jövök én ahhoz, hogy ezeknek az embereknek a tulajdonképpen szociális munkási tevékenységét bíráljam? Itt szerelemből, önfeláldozásból, a fiatalok iránti megkérdőjelezhetetlen elköteleződésből teszik fel felnőttek az életüket a gyermekszínjátzásra. Elképzelhetetlen sorsok és történetek fonódnak össze csak egyetlen csoport életében is, nem hogy tizenhét csoportban. Hogy jövök én ahhoz, hogy bármilyen kijelentést is tegyek ezekről az előadásokról, a csoportokról, a csoportok vezetőiről? Nem tudom.

De sajnos a tizedik előadás után már csak egyetlen kérdés pulzált a fejemben: Ha azt mondaná valaki, hogy figyelj: kapsz húsz percet, húsz percig csinálhatsz bármit, azt négyszáz ember megnézi, meghallgatja és oda fog figyelni. Mit csinálnál? Ha csak ezt a kérdést feltennénk a gyerekeknek, akkor én nem vagyok biztos benne, hogy azt válaszolnák: én a Ludas Matyit akarom elmesélni, vagy én egy tehénjelmez hátsó felében szeretnék billegni jobbra-balra osztrák sramlizenére. De számos Ludas Matyit megnéztünk, ami pusztán csak a szöveggönyvet tette színpadra és számtalan mondatot kellett végighallgatni, ami csengő gyerekhangon tölti be a négyszáz fős termet, viszont teljesen világos, hogy a gyerek nem érti, amit mond. És emiatt nem tudtam szabadulni attól az érzéstől, hogy egyszerűen elfelejtették megkérdezni a gyerekeket: Te mit szeretnél elmesélni az embertársaidnak?

Játzóként, nézőként, csoportvezetőként és most zsűriként is megtapasztaltam, hogy a gyermekszínjátzás és a Weöres is alapjaiban véve hasznos, fontos és iszonyúan hiánypótló jelenség a hazai pedagógiai életben. Ha minden úgy lenne, ahogyan eddig volt, akkor sem rossz világban tengetnénk napjainkat. De mégis szorgalmaznám, hogy igenis próbáljunk meg mélyebbre menni a fiatalokkal, tegyünk fel igazán fontos kérdéseket és készítsünk olyan előadásokat, ahol a munkafolyamat találkozik a nézővel, és párbeszédet indít el olyan kérdések mentén, amelyekről nem szokás beszélni. És legyünk partnerek! Legyen partner a csoportvezetőnek a diák, a diáknak a csoportvezető, a többi diák, a zsűri és a csoportvezetők, a szervező, az elnök, a japán nagykövet! Mert emberek vagyunk mindannyian, akik egymáshoz beszélnek, egymással beszélnek, színházat csinálnak – egy jobb világ érdekében.

Farkas Atilla beszámolója

Regionális bemutatók

A budapesti regionális fordulóról

Május 6-a, verőfényes tavaszi nap. Az előző nap is esett az eső, és utólag már tudjuk, hogy a következőn is esni fog... Tizennégy gyermekszínházi csoport, a felkészítő csoportvezető-rendezők, a kísérő és drukkoló szülők, a Marczibányi Téri Művelődési Központ munkatársai azonban mégsem a szabadban, kirándulással, pihenéssel töltik a szombatjukat, hanem reggeltől estig előadásokat néznek. Ezek a csoportok már mind a legjobbak közül valók, a budapesti és a megyei fordulók díjazottjai. Bár a mostani szereplésnek is van tétje – ki mehet az országos fesztiválra – mégsem érezhető versenyhangulat, sokkal inkább egymásra kíváncsi, egymásnak drukkoló színháziakkal találkozunk.

A nap során többféle műfajban láthatunk előadásokat, minden esetben a játzók életkorának és színházi tapasztalatuknak megfelelően.

Van például szerkesztett játék a legkisebbektől – a közösségi játékokra és az egyéni megnyilvánulási lehetőségekre is figyelve gondosan összeválogatott versekkel, gyermekmondókákkal, amelyek dramaturgiai hol mondatokra, vagyis megszólalásokra felosztva, hol közösen, kórus-élményt adva hangzanak el.

A kicsit nagyobbak meseadaptációval készültek: jelmezzel, díszlettel, bejátszott zenével, koreográfiával, és már leosztott, súlyában egymástól eltérő szerepekkel. A közösség ereje persze itt is megnyilvánul, ám már több a lehetőség egyéni teljesítményekre.

Az egyéni vállalásokat vagy a csoportvezetőtől kapott feladat nagyságát persze az is befolyásolja, hogy a csoport milyen keretek között működik (más, ha egy osztály tagjai dolgoznak órarendbe illeszthetően és más, ha különböző osztályokban, akár iskolákban tanuló diákok szakkörszerű elfoglaltsága ez), és befolyásol az is, hogy ki mennyit tudott próbára járni. A szakmai beszélgetésen több esetben arról számolnak be a drámapedagógusok, hogy nehéz a csoportot egyben tartani, sokszor elvész a motiváció, külön energiát igényel az is, hogy a próbát érdemben meg lehessen tartani. Ez nyilvánvalóan erősen jelenlévő szakmai probléma, amiről érdemes beszélni, tapasztalatot cserélni. De bármilyenek is a hétköznapiak, a fesztivál idejére, úgy tűnik, mindenki számára fontossá válik, hogy jelen legyen, hogy akár közösségileg, akár egyénileg megmutassa magát.

Láthatunk életjátékokat, betekintést a kamaszlelekbe, kamasz-élethelyzetekbe. Olyan pillanatok ezek, amelyeket felnőttként már talán más szemüvegen keresztül nézünk, mint annak idején, mikor mi is ebben az életkorban voltunk. A szakmai beszélgetésen ennek kapcsán szó esik többek közt arról is, hogy mi az a vékony, ám annál több szakmai érzékét kívánó határvonal, ami egy próbahelyzetben, intim közegben elhangzó szöveg/jelenet és egy színpadra szánt végleges szöveg/jelenet között van? Vagyis elképzelhető, hogy ami hiteles, bensősége és őszintesége miatt megérintő, ha valaki egy próbán osztja meg a hozzá közelállók, vagy csak magának leírja a naplójába, az visszasan hathat a nyilvánosság elé kirakva, színpadi szöveggé. Vagy azért, mert az az érzésünk támadhat, hogy a játzók kiszolgáltatottá válnak, vagy azért, mert a szöveggel szemben nem tud kellő távolság létrejönni.

Ezek a kérdések természetesen nem minden előadás kapcsán jelentek meg, inkább csak általános tanulságként szolgálhattak egy-egy konkrét helyzet kapcsán. A csoportvezető sokrétű szakmai tudása és felkészültsége (vagy ezek hiánya) ugyanis többek közt itt érhető leginkább tetten. Legyen egyszerre pedagógus és drámapedagógus, miközben működjön dramaturgként és rendezőként is. Olyan sokrétű elvárás ez, ami színházi helyzetben egyébként ritkán fordul elő.

Sok csoport esetében azonban – akár klasszikus szövegből készült adaptációt hoztak, akár a játzók közösségi alkotás során hozták létre az előadást – épp azt lehetett érezni, hogy a csoportvezető-rendező igen érzékenyen, a játzóit (mind személyiségüket, mind élethelyzetüket, mind a csoportdinamikát) jól ismerve segítette a munkát. A fiatalok ennek következtében igazán magukénak érezhették a történetet, a helyzetekben biztonságosan mozogtak, felszabadultan játszottak. Mindez azért is történhetett, mert például az előadás választott témája eleve közel állt hozzájuk, tehát könnyen tudtak azonosulni vele. Vagy mert ők maguk rakták össze és improvizálták a jeleneteket, szövegeket, vagyis belső üggyé vált az, hogy beszéljenek róla és megtalálják a legmegfelelőbb színházi formát. Vagy mert pontos elemzés segíthette a történet felfejtését, így felfedezhették benne azt, amihez kapcsolódni tudtak.

Az előadások sok esetben a körülöttünk lévő világról állítottak valamit, persze a fiatalok szemével láttatva az eseményeket. Külön érdekes volt ezeket a társadalomkritikus, a 21. századi jelenünkre reflektáló előadásokat látni, hiszen mi más lehetne a színház egyik célja, mint tükröt vagy görbetükröt állítani. És a világról való (kritikus) gondolkodást nem lehet elég korán elkezdni, fontos tehát teret engedni a legfiatalabbak vélemény-

nyének is. A szakmai beszélgetésen ennek kapcsán többek közt szó esett arról, hogy miként lehet a menekültkérdést 13-14 évesekkel feldolgozni, vagy hogyan viszonyulnak a fiatalok a genderkérdéshez. Nem egy előadásban ugyanis – legalábbis felnőtt szemmel – felfedezhető volt valamiféle állítás a női és férfi szerepekről, a társadalomban betöltött helyükről. Kérdésként felmerült az is, hogy egy csoportvezetőnek mennyire érdemes alakítani a fiatalok hozzáállását, akár egy irodalmi mű eredeti történetmesélésébe beleavatkozni, eredeti állításait árnyalni, ha ezáltal korszerűbbé lehet tenni a történetet és az előadást?

Bármilyen műfajban, bármilyen történetet hoztak is a játszóknak, igazi színházat láthattunk ezen a szombati napon. És a színházban – jó esetben – mindig az emberről tanulunk valamit, így történt ez most is a gyerekek, fiatalok segítségével! Köszönjük a részvételt mindenkinek!

Róbert Júlia

Északkelet-magyarországi regionális találkozó

2017-ben Debrecen adott otthont a WSO északkelet-magyarországi találkozásának. A DMK Csapókerti Községi Háza volt a rendezvény gazdája, az Abakusz Műhely Egyesület pedig az MDPT partnereként a szervezési feladatokat vállalta magára.

Kis Tibor kollégámmal hajnalban indítottuk a napot Budapesten, hogy aztán a késő estébe nyúlva itt is zárjuk le. A két időpont között lényeges dolgok történtek mind a debreceni színházteremben, mind az eseményt az autóban megelőző, majd követő beszélgetésekben.

Nem kis nehézség zsúriként az, hogy sok esetben az utazással töltött idő hosszabb, mint amit az ember azzal tölt, hogy nézi, majd értékeli az adott találkozóra érkező csoportok munkáját – akik közül sokan szintén nagyon sok időt töltöttek buszon, vonaton, vagy a lelkes szülők autóiban. De amennyire fárasztó az utazás, legalább annyi hozadéka is van. Talán sehol máshol nem tudtam meg annyit a hazai gyermekszínház történetéről, egyes volt és jelenlegi csoportvezetők munkájáról, évtizedes pletykákról, szövődő szerelmekről, felcseperedő tehetségekről, mint azokban az órákban, amit autóban töltöttem.

2016-ban Kaposi László a WSO-k, az MDPT és az ODE története mellett a Kerekasztalról mesélt zalaszentgróti túránk alatt, idén Somogyi Tamástól hallhattam kulisszatitkokat a hazai bábszínház szcéna szereplőiről, Szakall Judittól a Marczibányi tér elmúlt 30-35 évéről. Mindegyik beszélgetés megérte volna a rögzítést. És itt van debreceni utunk Kis Tibivel, akit már vagy 12-13 éve ismerek, s ha úgy hozza a jó szerencse, hogy találkozunk, mindig megtudok valamit a Pest megyei színház múltjáról, számomra is fontos emberekről és az életről – nagy szavak, de még mennyire azok! Szeretek Tibivel beszélgetni, szeretek vele zsúrizni is, mert nagyon hasonlókat gondolunk a világról, és mert nagyon máshogy fogalmazzuk meg azt. Vagyis, ha ketten megyünk valahova, biztosak lehetnek benne az értékeltek, hogy sok bátorítást, sok szakmaiságot fognak kapni, mindezt alaposan. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a zsúriben Györgyjakab Enikő személyében olyan hölgy taggal egészültünk ki, aki határozottan képviselte saját, sokszor a miénktől gyökeresen eltérő véleményét – ami számomra nagy, egyben kifejezetten pozitív meglepetés volt.

Az idei regionális magas színvonalát mi sem mutatja jobban, minthogy a résztvevő tizenkét előadásból öt részt vehetett a pécsi országon.

Mindkét Miskolcra érkezett csoportról – a Premier AMI az *Invázió* és az Avastetői Pegazusok *A Jóka ördöge* című előadásokkal, Püspöki Péter és Nagy Andrea vezetésével – elmondható, hogy jőféle szakmai munka sejlik fel az előadás mögött. A gyerekek nagy játékkedvvel, tudatosan vannak jelen a színpadon, tudják mit és miért csinálnak. Érkezéskor és az előadások közötti szünetekben is az tapasztalható, hogy a gyerekek és vezetőik között jó a viszony, hangos szó el nem hangzik, csak dicsérő szavak. A két előadásból az Aranyadaptáció az erősebb. Jó dramaturgiával, mértéktartóan, kicsik és nagyobbak munkáját szépen összefésülve, izgalmas térbeli ötletekkel megtűzdelve meséli el a történetet.

Köszönet és tisztelet illeti meg azokat a pedagógusokat és szülőket, akik olyan kistelepüléseken, nehéz sorsú helyeken tartanak össze közösségeket, csoportokat, mint Kistokajról a Ne-Felejcs csoport Tarsoly-Tóth Erika vezetésével, Ajakról a Huncutkák csoport, vezető Tormáné Szabó Ilona, az egyeki Szent János Bogárkák, vezető Kiss-Menyhárt Éva, az újfahértói Gézengúzok Szilágyi Ildikó irányításával, a Kincskeresők Nagyhalásziból Szentirmai Gáborné vezetésével és a tiszalúci Kaméleon csoport, vezetőjük Ducai Tiborné. Mindegyikükről elmondható, hogy heroikus munkát végeznek. Évről évre beleállnak egy olyan helyzetbe, ami helyenként valószínűleg kilátástalannak tűnik. Csökkenő gyerekszám, nagyon vegyes közegeből érkező gyerekek, sok esetben halmozottan hátrányos helyzetekkel, kifizetetlen túlórák, szakkörök, saját pénzből finanszírozott utazások – néhány esetben pedig az elvégzett hatalmas munka tükrében igazságtalannak tűnő értékelés... Az előadásokat látva ez a kettősség maradt bennem is meg a legerősebben. Erős kézzel vezetett, eleven, mosolygós gyerekekből álló csoportokat láttam a színpadon, az előadásokban pedig a pedagógus szemlélet

dominál a színházzal szemben. Meg-megszületnek pillanatok, amelyekre volt ötlet, idő, energia, az egész valahogy mégsem áll össze. Itt-ott lötyög, túlbeszélt, erősen beállított.

Debrecen olyan szerencsés helyzetben van, hogy a határ közelsége végett Romániából is át-átruccanak csoportok mind a megyei, mind a regionális találkozókra – nota bene a regionálisra a szervezőknek jogukban áll a megyei zsűrik javaslata mellett bármely csoportot meghívni. Idén Nánási Sándorék szervező csapata a megyeiből bejutott nagyváradi Huncutkák mellett a Nagykárolyban működő Dömik csoportot hívta meg. Számomra a nagyváradi előadás működött jobban, gyermek- és „közönségbarátabban”. Rusz Csilla, a Huncutkák csoportvezetője Lackfi János *Kövér Lajos és Sovány Laci* című meséjét vitte színpadra mindvégig biztos kézzel vezetve gyerekeit, akik nem kis bravúrral bábos technikát is használnak, miközben igen nagy magabiztossággal vannak jelen a színpadon úgy egyéneként, ahogy csoportban. A Dömik csoportvezetője, Szolomájer Tímea a boldogságkeresés témáját járja körül a gyerekszínházból hamarosan kinövő csoportjával. *A boldog ember inge* című mese alapján készült játékok azzal együtt viszi magával a nézőt, hogy helyenként nem mentes a közhelyektől, a hatásvadász színpadi fogalmazástól.

A házigazda város két, évtizedek óta rivalizáló csoportja is bemutatkozott a találkozón. Várhidi Attila a DMK Alföld Gyermekszínpadával a Lázár Ervin nyomdokaiban járó Tarcsai Szabó Tibor *Pamuhihőke és Sámsemék* című meséjét vitte színpadra jó ritmusérzékkel, mértéktartó terjedelemben. Az előadás erénye, hogy szép egyensúlyban osztott feladatot a rendező – nagyoknak, kicsiknek egyaránt jut eljátszani való –, s hogy képes gondolkodtatni. Az előadás vége szándékoltan marad nyitva, s úgy hiszem, a játékosok is értik, hogy valami nagyon mait, valami nagyon húsba vágót kérdeznek: meddig tűrjük az elnyomást?

Az Abakusz Színházi Társaság Nánási Brigitta és Nánási Sándor vezetésével egy régi mese újragondolásával jelentkezett. A keretet a *Pletykás asszony* című népmese adja, amit mai figurákra és helyzetekre gondoltak át jó ízléssel és kifejezetten szórakoztató, ötletgazdag módon. A rendezőpáros szépen működteti a vegyes korosztályú csoportot, átlátható színpadi képekben fogalmaznak és érvényes életet képesek lehelni ebbe a 21. századnak nehezen mondható mesébe.

Fárasztó és élményekkel teli napot töltöttünk el Debrecenben. Olyan élményekkel és tudással gyarapodtam ezen a napon, ami még sokáig el fog kísérni. Köszönet érte a szervezőknek, Györgyjakab Enikőnek, Kis Tiborék, a csoportoknak és természetesen azoknak a felkészítőknél, akik évről évre erőt felül teljesítve teszik lehetővé, hogy a gyerekszínházi életben maradjon!

Varju Nándor beszámolója

A délkelet-magyarországi és a közép-magyarországi regionális találkozóról

Szeged, Balassagyarmat

A ma történetei

Kellene az új történetek a színházban. Persze újra és újra el lehet mesélni *A bajuszt*, a *Lúdas Matyit* vagy *A hétszögletű kerek erdőt* és egyéb gyerekszínházi-klasszikusokat. Biztosan méltán lettek azok, érvényes rájuk Umberto Eco gondolata: klasszikus mű számtalanszor újraértelmezhető, minden korszakban kortárs, ha úgy tetszik modern.

Bizonyítja ezt a balassagyarmati Pimasz-Kamasz Csoport *Lúdas Matyi, avagy a libák gágogása* című remek játéka. A nagy múltú csoportban ismét több korosztály játszik együtt imponáló harmóniában és játékörmel. Egy szem hegedű adja az előadást megemelő élőzenét. B. Nyíregyházi Ágnes a tőle régóta megszokott magas szakmai színvonalon meséli el a gyerekekkel a történetet. Az előadás nyelve a klasszikus közösségi játék: üres színpadon, kevés kellék, alapruha, szerepváltások és kórusok. Hasonló erényei vannak a Gödöllői Gubancolók *A bajusz* című előadásának, Kovács Éva rendezésének. Ebben kartondobozok variálódnak, lényegülnek át s lesznek közegevé az elbeszélő költemény mai olvasatát adó produkciónak. Nem ennyire gyakori, de azért elő-előfordul a találkozón a *Papucsszaggató királykisasszonyok* meséje, amit most az egyik rendező, Borosnyai Katalin írt színpadra, és a Pannonia Sacra iskola (Budapest) negyedikesei adtak elő. Borosnyai Katalin és Fehér Noémi hagyományosabb módon, egyfajta „mesei realizmussal” állította színre a nagyszerű mesét a gyönyörű viseletek, csodás színvilág, az igényes kellékek, a néptánc olyan színpadi szépséget adtak ki, amely messzemenőig igazolta a máskor-máshol gyakorta kopottas illusztrációba hanyatló színpadi nyelvet. Hálás és remekül színre vihető anyagnak bizonyult az Arany Lacinak a Cseppet Cseperedő Petőfisek (Érsekvadkert) kis színházi számára. Fontányi Andrea rendező munkája bebizonyította, hogy milyen élvezetes alapja a közös dramatizálásnak ez a vers. Jól játszható kis helyzetei, figurái, humora, nyelve

nem nélkülözi a drámaiságot, így aztán sokkal inspiratívabb szöveg a kicsik dramatikus játékaéhoz, mint sok más agyonjátszott szerkesztett anyag vagy elbeszélő költemény. Szóval élnek és inspirálnak többeket ma is ezek a klasszikusok. De térjünk vissza az új felfedezésekre, mert akadt ezekből is szép számmal.

Volt olyan is, mikor a csoport és rendező sokkal jobb volt, mint az alapanyag. Talán egyik regionálison sem talákoztam olyan fékezhetetlen és mégis uralt játékkedvvel és magával ragadó energiával, mint a kecskeméti Arany János Iskola 8-11 éves színjátszóinak játékában. Hozzájuk mérten kissé vékony volt *A boszorkánytanonc* című mű cselekménye.

Mély, elgondolkodtató történet Shel Silverstein írása, *Az adakozó fa*. Szép komolysággal, értve játszották a Tekergők (Makó, Kálvin Téri Református Általános Iskola). Drámás fórumokon való megjelenésre ajánlom Nagyné Hős Ágnes és Kovács Tibor átiratát. Hátha másokat is megihlet, hiszen ideális alap, hogy a kisebb és nagyobb drámások közösen gondolkodjanak hűségéről, áldozatvállalásról.

Rokon szépségű, harmonikus összhangját hozta gondolatiságnak és játékoságnak a Pemetefű csoport (Szed-Kiskundorozsma, Jerney János Általános Iskola) *Szádeli* előadása. Nemes Nagy Ágnes emelkedett elbeszélő költeménye, *Az aranyecset csupa zene*, így a szöveg zeneiségére épít Lovai Ágota rendezése is. Jól tagolva, hangsúlyozva a verset szólaltatják meg, és tisztán éneklük a verset a gyerekek. Jó lenne elérhetővé tenni, akár a keleties hangulatú zenei anyaggal együtt a rendező átiratát, mert ez a drámai helyzetekben bővelkedő, jól játszható mű a gyerekszínházok játékhagyomány részévé válna biztosan.

Nagy felfedezés, hogy Gimesi Dóra báb-, és gyerekszínházakban méltán sokszor bemutatott drámai művei és meséi milyen jól állnak a gyerekszínházaknak. Az általam látott két előadás tanulsága, hogy ezek a sokrétű, gazdag szimbolikájú alkotások igénylik a hasonlóan sokrétű, gazdag teatralitású formanyelvet. Szerencsére a velük foglalkozó rendezők kivételes színházi nyelvet teremtő, vízionárius alkotók. Sárosi Gábornál a nagyszerű bábos megoldások érzékítette meg az állatok és emberek együttesét (Grimm testvérek *Egyszemke, Kétszemke, Háromszemke* című meséjéből írta Gimesi Dóra). A szerző *A Macska herceg kilencedik élete* című meséjét varázslatos teatralitással vitte színre Tara Andrea és a Szálka Stúdió (Tatabánya, Árpád Gimnázium). A rendező díszlete, kellékei, jelmezei egyszerre képzőművészeti igényű, önmagában szépséges alkotások, ugyanakkor segítik is a játszókat, hogy hitelesen tolmácsolják az igencsak differenciált belső tartalmakat, nagy indulatokat.

A világteremtő teatralis tehetség köti az előzőkhöz Almássy Bettina rendezését, amelyben a magabiztos és sugallatos térszervezés, a néhány igazán kreatív szcenikai megoldás teremtette meg Török Sándor *A törpe* című meséjéből készült *Törpenderül* játék színjátszót segítő közegét. Ez is jó történet kamaszoknak, jó kiindulási pontja volt a gyerekek improvizációiból készült jeleneteknek, amelyekkel körbejárták az alapmű igencsak jelentésszerű sztoriját.

Végül szólni érdemes az örömdetes sok remek versválogatásról, amelyek mindegyikét érdemes lenne megjelentetni drámás kiadványokban, hogy végre megszabaduljunk a bonyolultabb kortárs tartalmak megszólaltatására kevésbé alkalmas régebbi szövegektől, például Ágai Ágnes kamasz verseitől. Nem véletlenül született igaz játék a Fébé Társulat (Szécsény, Rózsavölgyi Márk, AMI) *Kerítés* című szerkesztett verseiből, a Délbáb Csoport (Bélibáb-Színház Kulturális Egyesület, Komárom) Elekes Dóra szövege és más kortárs versekből összeállított, vagy a Szívvarázs (Magyarnándori Általános iskola) *Én és mi, mi és én* című kortárs versek alapján készült szövegéből. Cs. Szerémi Andrea, Mikolasek Zsófia és Györösiné Gyöngyösi Veronika kamaszok érzéseit előhívó, artikuláló, feldolgozni segítő igényes anyagai ezek, jó lenne megosztani másokkal, hátha segít más csoportok útkereső rendezőinek.

Perényi Balázs beszámolója

Észak-dunántúli regionális találkozó

Vasvár felé

A megyei találkozók után általában három-négy héttel következik a regionális találkozó. Az erre bejutott csapatok, az arany oklevelesek jó esetben hasonló előadást mutatnak be, mint a megyei találkozón, de tudjuk, hogy ez nem minden esetben van így. Van olyan csoport, aki a megyeire épp csak elkészül az előadással, produkciójuk mégis hordoz annyi értéket, hogy az minden esetlegessége ellenére továbbjut. Majd a produkció beér, az esetlegességek eltűnnek, és egy érett előadás kerül elének a regionális fordulón. Közben a gyerekek is megnyugszanak, a kezdeti izgalmak után egy kidolgozott és kipróbált előadást tudnak bemutatni. Persze van egy másik lehetőség is, amikor már április elején a megyeire minden készen áll, s utána sikerként éli meg a csoport a továbbjutást, ugyanakkor főhet a pedagógus-rendező feje, hogyan tartsa életben a produkciót, hogy ne essen szét egy hónap múlva, titokban reménykedve abban, hogy hátha eljut az országos fesztiválra, újabb rendezési (és tegyük hozzá szervezési) problémát okozva magának és a csoportnak. Közben

azonban a produkció elfárad, kifárad, már csak másolatot látunk, a kezdeti lelkesedésből sok esetben a rutin és ismétlés látszik. Nincs ezzel semmi baj, hiszen gyermekszínházi szóról van szó. Arra is van példa, hogy nem a produkció fáradt el, csak a tér változott körülöttük, így kerülhet egy kamaraprodukció a nagyszínpadra, távol az eredeti próbakörülményeitől és a megyei találkozó ismertebb színpadától. Tudni kell ezzel is együtt élni annak, aki regionális találkozóra jár és nem érdemes azt firtatni, hogy ez vagy az a produkció vajon miért kerülhetett a regionális találkozóra, holott másik megyében, másik régióban ennél sokkal színvonalasabb produkciók maradtak meghívás nélkül.

Láttunk minden fentebb felsorolt jelenségre példát *Honti Gyurival*, amikor 2017. május 14-én elmentünk Vasvárra, ahol négy megye legjobb színházi csoportjai adtak egymásnak randevút. Veszprém, Zala, Győr-Moson-Sopron és Vas megyéből összesen 12 produkció jött el a vasvári találkozóra, melyet idén is *Gergy Rezső* és csapata szervezett a Nagy Gáspár Kulturális Központban. A kamarateret a színpadra épített nézőtérrel oldották meg, ezt számos csoport ki is használta, nem kevés pakolni valót adva a műszaknak és lélegzetvételnyi szünetet hagyva a zsűrinek. A szünetekben zsíros kenyérral várták a játzókat. Harmadik zsűritársunk, *Németh Ervin*, a soproni Petőfi Színház dramaturgiaként vett részt a szakmai megbeszélésen.

A produkciók többsége természetesen a bevezető első kategóriájába tartozott, az előbbi eszmefuttatás csak egy elvi vázlat volt a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó (WSO) felmenő rendszeréről, mely a regionális találkozó alkalmával jutott eszembe. Új jelenségként tapasztaltuk, hogy egy-egy településről egyszerre két csoport is bejutott a találkozóra, számos közülük úgy, hogy első alkalommal vesznek részt a WSO-n.

Lássuk az előadásokat röviden – bár a megyei találkozók beszámolóiban valószínűleg esik szó mindről, így inkább csak egy-egy erényt emelve ki a látott produkciókból.

Elsőként a Magyarpolányi AMI Galagonya csoportját láthattuk (Veszprém megye), akik *Csipkerózsika* történetével foglalkoztak Benkó Zsófia Anna vezetésével. Az iskola legrégebbi csoportja, mégis ez volt az első alkalom, hogy részt vettek a WSO-n, írták magukról. A rózsaszín tündérek tánclépésben mutatják be a jól ismert történetet, így kapunk egy zenei idézetekkel színezett modern képeskönyvet az előadásban. Vasváron a klasszikus mese színpadra álmódásáért kaptak díszoklevelet.

A Fuszulyka csoport Gutorföldéről érkezett, egy kis Zala megyei faluból, ahol már csak alsó tagozat működik. *Játsszunk lakodalmast!* című előadásuk egy ma már ritkaságszámba menő gyermekszínházi műfajjal, a hagyományörző népi játék kategóriájával színesítette a vasvári találkozót. A csoport vezetője, Borbélyné Kovács Erika énekével és színpadi jelenlétével is segítette kis színházióit, akik egy gyereklakodalom rítusait, játékaikat elevenítették fel, díszoklevelüket a népi eszközök és a néphagyomány színpadra állításáért kiérdemelve.

A Veszprém megyei Berhidáról (Peremarton) két csoport is bejutott a regionális találkozóra. A kisebbek Pereszke néven, Fésüs Éva és Zeller Anna vezetésével utánpótlás csoportként működnek az általános iskolában. A csoport bemutatkozó soraiban azt írja, hogy ebben az évben sok új tag érkezett közéjük, a sok közösségformáló játékból állt össze *Tarkabarka* című előadásuk. Lázár Ervin *A fába szorult hernyó* című meséjét dolgozták föl sok-sok ötlettel és luftballonnal, melyből jutott a színházterem tetejére is. Díszoklevelét az izgalmas és érdekes tárgyjátékért érdemelte ki a csoport.

A másik berhidai (peremartoni) csoport a helyi művelődési házban működik 2008 óta Persze néven. A mese és a valóság határán játszódik *Farkas és Piroška* című előadásuk, Fésüs Éva rendezésében. Ismét egy klasszikus történet feldolgozását láthattunk a színpadon, Tasnádi István meseváltózatában. Bírósi tárgyalás a keret, ahol a Farkas beperli Piroškát és büntársát a Nagymamát, hogy őt ugye végig inzultálták a mesében. A klasszikus meséből jól ismert igazságtalanságokra és valóságos helyzetekre derül fény, mindezt kreatív díszletelemek között teszik, ezért a zsűritől az ötletes díszlehasználatért kaptak díszoklevelet.

A Szivárvány Drámacsoport Zalaszentgrótról érkezett a találkozóra. Keszei Judit rendezésében Tóth Zoltán immár klasszikusnak számító meséjét, a *Bolondos királyság, királyi bolondság*-ot adták elő a Tánc-Játék AMI alapfok I. és II. osztályos tanulói. Az előadásban remek színpadi karaktereket ismerhettünk meg, különösen a Görény szerepét megformáló szereplő jeleskedett. Szeretik és élvezik a játékot, épp annyira veszik komolyan a történetet, amennyire a szerző megkívánja. A verses játék színpadra állításáért kaptak díszoklevelet.

A másik zalaszentgróti csoport a Tánc-Játék AMI Szín-Folt és Szín-Varázs Drámacsoportjaiból állt. Év közben, egy betlehemes játék összeállításakor derült ki, milyen jól működnek együtt az iskola magasabb évfolyamain tanulók, így jött az ötlet, hogy közösen adjanak elő valamit év végére is. Keszei Judit itt is kész szöveget adott a csoportnak, Petkó Jenő *Csiribiri komédiák* jelenetfűzérével foglalkoztak. A két csoport négy jelenetet adott elő, lelkesen, vígan komédiázva, talán a lányok egy kicsit bátrabban és ügyesebben a fiúknál. Díszoklevelet a népi színházi felelevenítéséért érdemelték ki.

Szerkesztett játékot adott elő a Győri Váci Mihály Általános Iskola Vadvirágok csoportja. Répásiné Hajnal Csilla és Szántó Dávid rendezésében két fiú menetelt a színpadra, katonanótát énekelve, talán honvéd-nótát, talán a második világháború idejéből. Fehér kendős, mezítlábas lányok követik. Vihar Béla *Egy katona a hóban* című költeményének felhasználásával egy katonai megemlékezést láthattunk, melyben előkerültek a magyar történelem dicső és dicstelen csatái. A zsűri az emlékezés színvonalas színpadra álmódását jutalmazta díszoklevéllel.

Zalalövőről érkezett a Csúcsfejek színjátszó csoport, akik Bischofné Hesinger Katalin ötletéből és a csoport közreműködésével egy saját maguk által kitalált előadást mutattak be *A láthatatlan kisfiú* címmel. Mi történik, ha valaki egyszer csak láthatatlan lesz, milyen kalandokba keveredik, milyen problémái lesznek. Ezt a problémakört járja körbe a csoport talán egy kicsit túl sok zenei bejátszással és egy kicsit didaktikus befejezéssel, de szívvel-lélekkel. Díszoklevelet az ötletes témafelvetésért kaptak a regionális találkozón.

A Harmónia AMI színjáték tanszaka Csesztregen működik. A lelkes, vidám és hangos közösség nem véletlenül kapta a Csacsogók nevet. Két rövid népmesét mutattak be repertoárjukból, Kovácsné Papp Renáta rendezésében, Petkó Jenő *Egyszervani komédiák* kötetéből. A játzók rendszeresen fellépnek, színesítik Csesztreg kulturális életét. A rutinos komédiások a jó hangulatú előadásért és az erőteljes csapatjátékért kapták a díszoklevelet.

Az Arrabona is két csoporttal képviseltette magát a találkozón. Lakatos Dorina és Bálint Betty rendezésében az Arrabona Diákszínpad Mini csoportja mutatkozott be Vasváron *Piroska vagy a farkas?* címmel. A csoport tavaly még csak nézőként vett részt a gyermekszínház találkozón, idén szerepeltek először produkcióval a WSO-n. Tasnádi István szövegkönyvét használták ők is, mint a berhidai Persze csoport. A remek karaktereket felmutató, jó ritmusban dolgozó csoport az előadás lendületéért kapott a zsűritől díszoklevelet.

Vas megyéből egy csoport érkezett, a Kis CRAZY színészek Celldömölkéről, a Soltis Lajos Színház stúdiójaként működnek, második éve. Nagy Zsuzsi rendezésében Berg Judit meseregényét, a *Rumini a Ferrit-szigeten* címűt álmódták színpadra Ténai Petra és Sipos László átdolgozásában. Hogy mi mindenre alkalmas két tornapad és hogyan lehet egyszerre 11 gyereket úgy mozgatni a színpadon és a nézőtéren, hogy hűsnyál is többnek tűnjenek, többek között erre is kiváló példa volt az előadás, mely a modern mese érvényes színpadi adaptációjáért kapta a díszoklevelet.

Utolsóként lépett színpadra az Arrabona Diákszínpad Kis csoportja, akik Szálinger Balázs *A csillagszemű juhász* című mesejátékával készültek. A rendezőhármas, Balla Richie, Bársonyosi Dávid és Bálint Betty érvényes csapatmunkában remek gyermekváltozatot készített a nem minden áthallástól mentes abszurd tüsszentés-történetből. A remek egyéni alakításokat felmutató produkció az önfelédtt játék élményéért kapott díszoklevelet Vasváron.

Körömi Gábor beszámolója

Dél-dunántúli regionális találkozó

Ahol a Messzi Dél Vadjai Prikulicsokkal találkoztak

Létszámban nem nagy, de tartalmilag-formailag változatos, izgalmas, élményteli volt a dombóvári találkozó. A hely is megfelelt a rendezők kívánalmainak, hiszen általában nem természetes, hogy jó minőségű nagyszínpad és kamaraterem is áll a csoportok rendelkezésére.

Két dombóvári csoport is képviselte városát: a Gézengúzok Nyári Éva vezetésével egy életjáték-iskolatörténet együttest szerkesztettek színpadra. A leggyönyörűbb pillanatai az előadásnak azok voltak, amelyekben régi népi játékok ötvöződtek a ma világával. Szalainé Balogh Erika Mákvirágjai hasonló úton járnak, csak ők versekből készült jeleneteket vegyítettek saját improvizációikhoz, nagyon jó humorral, jó ízléssel.

Már évek óta tudjuk, Takács Tünde olyan tudású rendező, hogy bármilyen irodalmi anyaghoz megtalálja a kulcsot. Csoportja, a Turbó Csiga idén egy olasz népmesét mondott el. A mintegy harminc gyerek tökéletes összhangban gyönyörű képeket alkotott: hatalmas teljesítmény minden gyereknek valós színházi feladatot találni, és ennyi gyereket mozgatva történetet mesélni.

A Messzi Dél Vadjai Negyedik Nekifutás formációja szinte mindenben ellentéte az előbb leírtaknak. Összesen voltak öten, jókedvűen, minden gátlás nélkül játszottak. Rendezőjük, Komlóczi Zoltán a humorban találta meg a csoport formanyelvét. Játzók, nézők egyaránt hálásak voltak ezért.

Petőfi Sándor Gimnázium, Sárbogárd. Ez a név az utóbbi néhány évtizedben összeforrott a Leszkovszki névvel. Most az iskolai erőszakról láthattunk tőlük egy előadást, a hibátlan dramaturgiával felépített történetben egy kiközösített gyerek kálváriájának voltunk tanúi Leszkovszki Anna rendezésében, és a Petőfi Kisszínpad előadásában.

A Prikulicsok Székesfehérvárról Lázár Ervint játszottak. Lázár Ervin most is feladta a leckét a csoportnak, és rendezőjüknek, Nagy Juditnak. A csoport legjobb szándéka ellenére sem sikerült azt a hangulatot felidézni, amelyet Lázár Ervint olvasva érez az ember.

A találkozó legmegosztóbb előadása Baracs-káról érkezett. A Kozma Ferenc Színkör Gráczer László rendezésében egy Neil Gaiman történetet dolgozott fel. Imádom Gaimant, nagyon kíváncsi voltam az előadásra. Úgy éreztem, nem sikerült az irodalmi anyaghoz megtalálni a megfelelő színházi formanyelvet.

Nagy feladatot vállaltak a Mini Comenius Színkör tagjai Geszlerné Hollósi Kornélia vezetésével. Szabó Magda *Abigél* című regényét alkalmazták színpadra. Nagyon szép pillanatok láthattunk ebben az előadásban is.

Ákli Krisztián egy életjátékot hozott a találkozóra. Nagyon jókedvű, felszabadult játékot, jó szituációkat, jó humort, életörömmel teli gyerekeket. A történetmesélést kell még pontosítaniuk.

A nap egy ötletparádával zárult, Vadóc Eszter és Palla Erika rendezésében. A Csintalan negyedikesek Szekszárdról érkeztek és a *Tolvaj Marci* című mesét alakították saját ízlésükre.

Összességében egy erős találkozót láthattunk, jó helyszínekkel, ügyes, pergő rendezéssel, egymást megnéző színjátszókkal. A találkozó erejét az is mutatja, hogy innen három csoport is meghívást kapott Pécsre, az országos fesztiválra.

Kis Tibor beszámolója

A X. Bácsfeketehegyi Gyermekszínházi Műhelytalálkozóról

1.

Vajdaság tizenöt településéről huszonegy előadást hoztak a csoportok a kétnapos szemlére. Több mint 250 gyermek vett részt a műhelytalálkozón. A rendezvény ezúttal sem volt versenyjellegű, de a jeles szakemberekből álló zsűri kiválasztotta azt a csoportot, amelyik ebben az évben Vajdaságot képviseli a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozón Pécsen. Az idén ez a csoport a Palicsi Színház Grund.

A szervezők nevében nyilatkozva Hajvert Lódi Andrea, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (VMMI) szakmunkatársa elmondta, hogy amikor húsznál is több csoport mutatkozik be, az már nagyszámú résztvevőt jelent. Az idei 21-es létszám így elmarad ugyan a tavaly jegyzett 28-as rekordtól, de mégis figyelemre méltó. Elmondta, hogy nem a versenyszellemet szeretnék erősíteni, inkább a különböző helyeken működő kis műhelyeknek a barátkozási lehetőségét megteremteni. Ilyenkor együtt töltenek egy napot, közös élményeik vannak, közös játékon vehetnek részt, amivel közelebb kerülnek egymáshoz. Fontosnak tartja azt is, hogy végignézik egymás előadását, amire egyébként nem nagyon adódna alkalom. A kis létszámú, szórványból érkező csoportoknak kiemelten nagy élmény, hogy együtt játszhatnak a többiekkel. Az előadások szüneteiben külön foglalkozásokat is szerveztek nekik, melyeknek a lebonyolításában nyolc szakember közreműködött.

Az egész hétvégét betöltő rendezvényen huszonegy előadást mutatnak be egymásnak és a zsűrinek a diákok. A rendezvény szervezője a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, fő támogatója a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. A népmesétől a zenés mesejátékon át a modern életjátékokon keresztül több műfajban is bemutatkoztak a csoportok. A bemutatott produkciókat a Béres Márta, Junior Prima-díjas színművész, Magyarországról Achs Károly, a mezőtúri Teleki Blanka Gimnázium magyar-, matematika- és drámatanára, és Nyári Arnold, a budapesti Kerekasztal Színházi Nevelési Központ színész-drámatanára alkotta zsűri értékelt. A szakemberek azonban nem csupán értékelték, de szakmai véleményt is mondtak a csoportvezetőknek, ami útmutatásul szolgálhat a további munkához. A Bácsfeketehegyi Gyermekszínházi Műhelytalálkozóról már hagyományosan egy csapatot terjeszt fel a zsűri, amely Vajdaságot képviseli majd a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozón Pécsen. Idén ez a csoport a Palicsi Színház Grund. Janikovszky Éva *Kire ütött ez a gyerek?* című darabját Kalmár Zsuzsa rendezésében adták elő. A műsorfüzetben a csoport tagjai azt írják magukról, hogy harmadik éve működnek, mostoha körülmények között, de lelkesen.

A műhelytalálkozó ezúttal is a Vajdasági Magyar Drámapedagógiai Társaság és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet közös szervezésében valósult meg. A bácsfeketehegyiek mellett Bácsgyulafalváról, Bácskossuthfalváról, Csókáról, Gunarasról, Hajdújárásról, Noszáról, Kúláról, Nagybecskerekéről, Muzslyáról, Nagyikindáról, Palicsról, Szilágyiról, Topolyáról, Törökfaluból és Újvidékről érkeztek csoportok. A X. Gyermekszínházi Műhelytalálkozót a Nemzeti Kulturális Alap, a Kulturális és Tájékoztatási Minisztérium, a Magyar Nemzeti Tanács, a Tartományi Oktatási Titkárság, a Tartományi

Művelődési Titkárság és Kishegyes Község Önkormányzata is támogatta. Az esemény szervezésében szakmai partnerek voltak: a Magyar Drámapedagógiai Társaság (Budapest), a Vajdasági Magyar Versmondók Egyesülete és a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség. A rendezvénynek a Feketics Művelődési Egyesület biztosította a helyszínt a helyi kultúrotthonban és a színházteremben.

*Tóth Péter beszámolója
a VajdaságMA délvidéki hírportálon jelent meg 2017. május 14-én*

2.

Édesapám Újvidéken született, de szegény, nem szegény, életemben először kerültem munkakapcsolatba vajdaságiakkal. És nagy élmény volt. Már a szervezés is. A körülmények. Gördülékeny lebonyolítás, mindenre figyelmes szervezők, jó kis szabadidős játékok, gondosan előkészített zsűrifüzet.

Nagy élmény volt a gyerekek játékkedve, természetessége, erőteljes színpadi jelenléte. Itthon egyik-másik megyében jó, ha két-három olyan magabiztossággal előadott darabbal találkozunk, mint ami az itteni előadások nagy többségére jellemző volt, akár kicsik, akár nagyobbak szerepeltek benne.

Nagy élmény volt találkozni egy kicsivel más mentalitással, más értékrenddel, másféle munkamóddal. A csoportok felét hivatásos színészek vezetik, a többi darabot tanítók, tanárok rendezték. Mindkettőnek láthattuk előnyeit, hátrányait. A színész rendezők profizmusa meglátszott a színpadi munkán, egy-két esetben viszont talán elmérték a korosztályt, a célt. A pedagógus rendezők néhány esetleges színpadi megoldását megbocsáthatóvá tette a tisztaság, a látható motiváció.

Nagy élmény volt látni, hogy a darabok egy része nemcsak az iskolai élet egy színe, nemcsak egy színjátszó-találkozóra készített program, hanem a helyi kulturális élet része: a csoportok tájelőadásokra járnak, előadásuk esemény az adott településen. Ezt tudva kicsit elnézőbbek lettünk egyik-másik vastagabb poén láttán... Megható volt az egyik se nem színész, se nem pedagógus rendező bemutatkozása: nem tudta nézni, hogy ne legyen társulat a városában, összeszedte hát a gyerekeket dolgozni.

Döntenünk kellett: a sok jó előadás közül a palicsiak Janikovszky-előadását javasoltuk a pécsi fesztiválra. Nagyon tisztának, lendületesnek, mértéktartónak találtuk a produkciót. És természetesen nagyon sajnáltuk a többieket. Talán a leginkább szívszorító pillanat az volt, amikor láttam az egyik nem nyertes csoport gyerekeinek szorítását, égre fordított tekintetét az eredmény kihirdetése előtti pillanatban, majd a csalódott arcokat. Talán jövőre...

És szomorú volt hallani, hogy a színpadon látott tucatnyi újvidéki színjátszó az újvidéki magyar iskolások fele. Édesapám ott született...

Achs Károly beszámolója

Országos fesztivál

Pécs, 2017. június 9-10.

Az országos fesztiválra meghívott csoportok, előadások (az adatok sorrendje: a csoport neve, település/ország, az előadás címe, rendező neve)

Abakusz Színjátszó Kör, Debrecen, *Kárikittyom hadművelet*, Nánási Brigitta, Nánási Sándor

Avastetői Pegazus, Miskolc, *A Jóka ördöge*, Nagy Andrea

Bendegúzok, Sirok, *Kőműves Kelemen*, Gál Zoltán

Berze-Kicsik, Pécs, *Paprikáskrumpli*, Ákli Krisztián

CsepPet Cseperedő Petőfisek, Érsekvadkert, *TE, Laci!*, Fontányi Andrea

Csillag-szóró Gyermekszínjátszó Csoport, Ipolyság (Szlovákia) *Ki vagyok én?*, Köteles Judit, N.Tóth Anikó

Déliabab Színház-nagyok, Komárom, *A muter meg a dzsinnek meg egy napom*, Mikolasek Zsófia

Derkó, Dabas, *Titkos gyász*, Szivák-Tóth Viktor

DMK Alföld Gyermekszínpada, Debrecen, *Sámsemék szobrot készít, avagy Játék a művészet lehetőségeiről*, Várhidi Attila

Dömik, Nagykároly (Románia) *A boldog ember inge*, Szolomájer Tímea

Galagonya, Magyarpolány, *Csipkerózsika*, Benkó Zsófia Anna

Gödöllői Gubancolók, Gödöllő, *A bajusz*, Kovács Éva
Huncutkák, Nagyvárad (Románia), *Kövér Lajos és Sovány Laci*, Rusz Csilla
Izgó-mozgó Színpad, Budapest, *Törpenderül*, Almássy Bettina
Kaktusz Dráma- és Színjátszó Csoport, Budapest, *Sátrak valahol*, Juszcák Zsuzsa, Sereglei András
Kis CRAZY színészek, Celldömölk, *Rumini Ferrit-szigeten*, Nagy Zsuzsi
Kisoroslánok, Lendva, (Szlovénia), *Az aranyszőrű bárány*, Koter Gizella és Nadj Éva
Lazarcú Maszkák, Kecskemét, *Szembesítés*, Sárosi Gábor
Napsugár Gyermekszínpad, Jászfényszaru, *Ludas Matyi*, Kovács Tímea
PAFFF Színpad, Sirok, *Melyikük a legbolondabb?*, Rajnavölgyi Vilmos
Palicsi Színjátszó Grund (Szerbia), *Kire ütött ez a gyerek?* Kalmár Zsuzsa
Pemetefű, Szeged, *Szádeli*, Lovai Ágota
Petőfi Színpad, Sárbogárd, *A galambok élete*, Leszkovszki Anna
Szálka Stúdió, Tatabánya, *A Macskaherceg kilencedik élete*, Tara Andrea
Turbó Csiga, *Liombruno, a hős hajós*, Takács Tünde

Jegyzetek a XXVI. Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Fesztiválról

Jegyzetek a zsűri-szerepről

Örömmel vállaltam a felkérést: zsűrizzek a gyermekszínjátszó fesztiválon Pécsen Uhrik Dóra és Sramó Gábor társaságában úgy, hogy nem kell díjakról dönteni, sorrendet meghatározni, hanem fogalmazzunk meg szakmai véleményt a csoportvezető pedagógusok számára az előadásokról.

Nem vagyok rutinos zsűriző, de sok zsűrit láttam dolgozni, és mindig azt gondoltam/gondolom, hogy a fesztiválok nélkülözhetetlen eleme az, hogy megfogalmazódnak benyomások, vélemények, elemzések az előadásokról. A szakmai beszélgetések igazolhatnak, erősíthetnek, magabiztossá tehetnek, de megkérdőjelezhetik az addig elvégzett munka értelmét – felelősséggel járnak. Ezt a felelősséget átérezve próbáltam felkészülni. Egyrészt tisztáztam a kapcsolatam a korosztály színjátszásával, végiggondoltam az eszközeit. (Megnéztem a Magyar Drámapedagógiai Társaság honlapjának anyagait, különösen azt a részletes kérdéssort, amely az előadások létrehozása tekintetében listázza, hogy mire kell figyelemmel lenni. – Megdöbbenően hosszú és bonyolult szöveg. /Sándor L. István írása/) Megállapítottam, hogy én kívül vagyok a gyermekszínjátszás körén, de a diákszínjátszással, az egyetemi színházzal való kapcsolatam ad esélyt a produktumok hasznos elemzésére. Másrészt a program megismerését követően igyekeztem feltérképezni azokat az irodalmi alapanyagokat (mesék, versek, prózai művek), amelyek a szemle alapjait jelentették.

Jegyzetek a találkozó egészéről

A XXVI. Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó 25 produkcióját láttam a Bóbita Bábszínházban és a Zsolnay Negyed E78 elnevezésű kamaratermében. A helyszínek valódi színházi körülményeket szolgáltattak. A színházi technikák használata azonban a gyors átállások kényszere miatt korlátos volt. A szemle programja gördülékenyen, csúszásoktól mentesen zajlott. A szervezés – amit én éreztem belőle – körültekintő és alapos volt. Minden eseményt, előadást két napba szorítani hálátlan, bár bravúros teljesítménynek mondható.

A produkciók összességét tekintve talán érdemes az előadásalapokat számba venni. Négy skatulyába rendeztem a látottakat:

- Az első csoportnak az *Életünk valósága* címet adtam. Ezekben az előadásokban nem volt irodalmi alapanyag, a darabok improvizációkból, etüdökből épültek föl, és minden esetben a játzók mindennapi eseményei fogalmazódtak színpadi játékká.
- *Klasszikusok apropóján* – a második csoport Petőfi, Arany műveit dolgozta fel a szöveget szabadon kezelve, arra reflektálva, a történeteket a játzók saját világa felé húzva. Véleményem szerint ezeknek a XIX. századi szövegeknek a minősége, a formába öntött gondolatai és problémái önmagukban is megállhatják a helyüket a színpadon, és izgalmasak, humorosak, kedvesek lehetnek játzóknak és nézőknek egyaránt reflektálás nélkül is.
- *Mesevilágból* építkezett a harmadik csoportja az előadásoknak, de itt is jellemző volt a mondatok, a történetek átfarmálása, maivá tétele.
- Öröndetesen sok *kortárs szöveget* hallhattunk (negyedik csoport). A mai prózák, versek, színdarabok hangsúlyosan jelen voltak a szemlén.

A téma-, szöveg-, darabválasztás tekintetében összességében megállapítható az igényesség. Az előadások jó-részt a gyerekekről, a gyerekek világáról, gondolkodásmódjáról beszéltek. A produkciók a saját korosztályukat szólították meg.

Az előadások megvalósítása jelentette számomra az igazi revelációt a találkozón. Szinte kivétel nélkül a produkciók középpontjában a gyermek állt. Alanya és tárgya, célja és eszköze volt a színjátszó gyermek az előadásoknak. A színpadképeket a játszó alkotta formák adták, a színpad dinamikáját a közös mozgások (sokszor mozgásszínházi, táncjátékszerű megoldásokat is láthattunk), a viszonyok, a feszültségek a színpadi csoportok kapcsolataiban fogalmazódtak meg. A játékok többször alkalmazták a gyermekek hangját színházi eszközként. Jellemformálás, hangulatteremtés, feszültségkeltés lett a kórus, a visszhang, a hangkarakter használatából. A játszó, a gyermek tehát a legfontosabb, leggyakrabban használt színpadi eszközzé vált az előadások túlnyomó részében. Kényszer ez egyrészt, hiszen nincs színházterem, világítás, hangosítás, díszlet, jelmez, csak a játszó gyermek van, de ez kiapadhatatlan forrás is, amivel (mint a szemle bizonyítja) minden illúzió megteremthető.

Persze, azért többször értő módon használták az együttesek az önmagukon kívüli színpadi eszközöket is kockázatot vállalva, hogy az idegen helyen nem működik: nem pontos a zene, a fény. Dicséretes és jól használt volt néhány csoport produkciójában a bábok szerepeltetése és az arcfestés is.

Uhrík Dóra fogalmazta így: gyermekszínházi csoportvezetőnek lenni egy külön, bonyolult, hihetetlenül sokrétű ismereteket igénylő szakma. Ennek a szakmának a legjobbjai hozták el bemutatóikat Pécsre. Köszönet érte.

Jegyzetek az előadásokról

Petőfi Színpad, Sárbogárd: Pontos, jól szervezett játék a szereplők erős jelenlétével az iskola, a kortárs kapcsolatok világáról. A történet nem a humor, hanem a kegyetlen drámaiság felé fordul. Az előadás vége kérdőjel. A zsűriben a befejezetlenség érzetét keltette.

Gubancolók, Gödöllő: Nagyszerűen komponált előadás. Jó ritmusú, dinamikus. A produkció a gyerekek játékaiból épül, de a dobozok használatával még színesebbé válik. A főszereplő pontos, nagyszerű karakter. Arany János története és szövege önmagában is megállta volna a helyét.

Kis Crazy Színészek, Celldömölk: Az előadás hagyományos színdarabot próbál megjeleníteni. Az első kép, a hajó fölépítése biztató, aztán a hosszadalmas bemutatkozással elvész a lendület. Nincs feszültség és drámaiság. A játék szerepformálást igényelne, de a szereplők ezt még nem tudják/tudhatják.

Galagonya, Magyarpolány: Rengeteg ötlettel a játszó gyerekek együttmozgása, a zenei válogatás dinamikája, a színes pólók tudatos használata és a szereplők csoportból való kiemelése, izgalmas/bajos karakterük felmutatása élvezetes előadást hozott létre.

Bendegúzok, Sirok: Egyszerű, hatásos, átgondolt rendezői eszközök pontos használata (zenei válogatás, világítás, néhány kellék) és a fegyelmezett, koncentrált, átütő színészi jelenlet hozta létre ezt a dinamikus, erőteljes előadást. A siker a nézői reakcióból azonnal mérhető volt. A produkció igazi színházi élményt nyújtott.

Pemetefű, Szeged: Szép történet, szép szöveg, jól felépített játék, nagyszerű karakterek, mozgalmas színpad, jó ritmus, játszókból épített bravúros képek. Átgondolt, fegyelmezett munka néhány felejthetetlen gyermekarccal.

Turbó Csiga, Siófok: A rendező biztos kézzel mozgatja a nagy létszámú csoportot. A színpad mozgalmas, a ritmus jó. Az előadás erős hangulatfestő, karakterformáló elemként működteti a játszó hangját. A főszereplők komoly színészi teljesítményt nyújtanak. A befejezés színházi felütése hiányzik.

Csillag-szóró Gyermekszínházi csoport, Ipolyság (Szlovákia): Nagyszerű előadás. Vallomás. Élő zenéből, kórusokból, élőképekből, karakter-maszkokból és sok-sok ötletből, humorból építkeznek. A játszó helyzete, élettényei, magyarsága, fokozatosan bomlik ki az előadás során és mindig érthető, őszinte és hiteles.

CsepPet Cseperedő Petőfisek, Érsekvadkert: Petőfi Sándor történetét mai keretjatek próbálja közel hozni. Szükséges ez? Én azt gondolom: nem. Egyébként összeszedett, pontos, ötletes játékot látunk rendkívül bájos gyerekkarcokkal. Az ürgeöntő figurája igazi karakter.

Palicsi Színházszínház Grund, Palics (Szerbia): A színpadképet a székek és a szereplők formációi adják és kellékhasználat színesíti. A jeleneteket kórusok erősítik. A játszó jelenléte, szituációs képessége, hangi adottságai nem egyformák. Az előadás a nézők figyelmét nem tudja folyamatosan megragadni.

Napsugár Gyermekszínpad, Jászfényszaru: Tasnádi István humorral teli pergő szövegeit szépen jeleníti meg az előadás. Különösen izgalmas a játékban a szerepátadás következetes használata a sapka és a kalap jelzésével. A játsszók tömege ügyes képeket alkot, követhetővé teszi a történetet. Dicséretes az élőzene használata, de a bőgő még több megszólalása előnyére vált volna az előadásnak.

Dömik, Nagykároly (Románia): 13-14 évesek boldogságkeresése mesében és saját szövegekben jelenik meg. A játék a stilizáció különböző formáival él. Az első részben nyitányként táncjátékszerű kompozícióban fogalmaz a produkció, aztán szituatív szöveges részek jönnek, de a stilizáció valamilyen szintje megmarad. Az előadás koncentrációja és kohéziója azonban nem egyenletes. Néhol következetlen a kellékhasználat.

Pafff Színpad, Sirok: A népmesék által felvillantott világ ismerős képet mutat a játsszók számára. Egy az egyben jelenítik meg a szüleik, a felnőttek élethelyzeteit. Nem reflektálnak a szituációkra, hanem megélik azokat. Döbbenetes a meghajlás utáni tömegverekedés-jelenet.

Derkó, Dabas: Nagykamaszok, lányok, saját történet: kiközösítés. A játsszók hittel és hitelesen vetik bele magukat az ismerős/átélt helyzetekbe. A rendező a játék során reális és stilizált helyzeteket váltogat, azonban a feszültség nem tud egyenletesen erősödni.

Déliab-Színház, Komárom: Kortárs magyar és külföldi szerzők gyerekek élethelyzeteit fölmutató verseit, versrészleteit szerkeszti az összeállítás egybe Elekes Dóra kegyetlen, tragikus monológjával. A szövegek ütköztetése azonban nem emeli ki, nem teszi döbbenetesebbé az alkoholista anya történetét.

Huncutkák, Nagyvárad (Románia): Mozgalmas, jól felépített, fegyelmezett volt a játék. A játsszók átgondolt ruhái, a kellékek, és főleg a bábhasználat, bábmozgatás új dimenziókat mutatott. Néhány szereplő komoly színészi teljesítményt nyújtott. A befejezést nem érezte a zsűri igazán meggyőzőnek.

Lazarcú Maszkák, Kecskemét: Az előadás Gimesi Dóra bábjátékát dolgozta át, és a mesét egy falusi gagyifesztiválból indította. A darab itt is a kiközösítésről, a megbélyegzéséről és a kiszolgáltatottságról szól. Az előadás sokféle eszközt fölvonultatott (báb, arcfestés, rap), de nem tudott igazán egységes lenni. A főszereplő lány nagyon jól teljesített.

Kaktusz Dráma- és Színjátszó Csoport, Budapest: Etüdükből építkező, kiváló dramaturgiai ívet húzó előadás pontos ritmussal. A játsszók teljesítménye jó, fegyelmezett, de nem mindig egyenletes. A színjáték szakmailag kiváló, azonban mégis elfogadhatatlan, mert olyan korosztály szájába ad egyértelmű és egyoldalú politikai állásfoglalást, amelynek ezt sem morális, sem pedagógiai értelemben – a zsűri egységes véleménye szerint – nem szabad. Sajnáljuk, hogy ezt az alkotókkal a szakmai beszélgetésen nem tudtuk megvitatni. Szomorú lenne, ha a gyermekszínjátsszás produktumai között politikai üzenetekkel terhes előadások a jövőben is felbukkannának.

Szálka Stúdió, Tatabánya: Hatalmas vállalás, tiszteletreméltó eredményekkel: komoly színészi alakításokat láttunk, világos, érthető volt a történetvezetés, sok hatásos, szép képet fogalmazott meg az előadás kellékekkel, ruhákkal, maszkokkal. De a zsúfolt kellékhasználat és annak váltásai nem tették lehetővé, hogy a produkció jó ritmusban működhessen, ezért nem tudott megszületni a színházi varázslat.

Izgő-Mozgó Színpad, Budapest: Az előadás alapját képező mesét sok ötletes jelenet, játék, etüd színesíti. Itt erősít, értelmez a sajátvilág behozása. A színpadkép a székek és a paraván elhelyezésével határozott, jól belakható teret jelöl ki. A paraván változásai ehhez még hozzá tudnak tenni. Gördülékeny, jól mozgatott előadás, itt-ott azonban kissé halk, nehezen érthető, bár felbukkannak élvezetes karakterek. A befejezés hatásos.

Kisoroszlánok, Lendva (Szlovénia): Ötletesen, bájosan indul az előadás, és várjuk, hogy a kisgyerekek játéka elvárászoljon bennünket, nézőket. Sajnos azonban azt látjuk, hogy a színpadon zavar támad, a szereplők keresik a járásokat, a kellékeket, oda a ritmus, a szereplés öröme. Nagy döccenőkkel azért leperreg az előadás. Sajnáljuk, hogy nem találták a helyüket a Kisoroszlánok.

Az eddigi produkciók a Bóbita Bábszínház színpadán mutatkoztak meg, az utolsó négy előadást másik helyszínen, a Zsolnay Negyed E78-as termében láttuk. Itt más nézőtér-színpad viszonylatban, rosszabb láthatóság mellett figyelhetjük a darabokat.

DMK Alföld Gyermekszínpada, Debrecen: A jó ritmusú, jól felépített előadás szép üzenetet hordoz. Egyszerű, ám hatásos eszközök segítik a játékot (paraván, jelmezek, zseblámpa). Az előadás az együttes színészi eszközeiből épül fel, és van mire építkezni. Különösen a főszereplő kislány játéka kvalitatós.

Abakusz Színhátszó Kör, Debrecen: Az alapmese csak ürügy, a játék a gyerekek által látott felnőttvilágot festi fel a színpadra. Ez a világ karikírozott és elrajzolt. A szereplők élvezettel bújnak a felnőttek bőrébe, de a történetvezetés dőcög, a helyzetek, a figurák és a típusok nem pontosak és a poénok nem mindig működnek.

Avastetői Pegazus, Miskolc: Arany műve csak a történet közepéig van megidézve. A fél történet viszont etűdökkel, improvizációkkal dúsul. Ez van, hogy szolgálja, van, hogy nem a sztorit. A kút-kellék használata rosszul értelmezett. A játék dinamikus, de szövegének, zenéjének eklektikussága nem eredményez egységet.

Berze-Kicsik, Pécs: Filozofikus előadás generációkról és reményről. A játék etűdökből, helyzetgyakorlatokból, drámajátékokból építkezik, de nem áll össze. A produkció befogadását jelentősen akadályozza a szereplők többségének halk, érthetetlen beszéde.

Mikuli János

A szakmai beszélgetések házigazdái: Uhrík Dóra – Kossuth-díjas táncművész és táncpedagógus, Mikuli János – a Janus Egyetemi Színház igazgatója, Sramó Gábor – a Bóbita Bábszínház igazgatója

Déva vára és egyéb finomságok a Zsolnay Negyedben

A csodálatos színpadi és közösségi terekkel rendelkező Zsolnay Kulturális Negyed adott helyet a XXVI. Weöres Sándor Országos Gyermekszínhátszó Találkozó záró rendezvényének, a fesztiválnak, ahol a Kárpát-medence legjobb magyar gyermekszínhátszóit adtak randevút egymásnak. Két színházigazgató, valamint egy Kossuth- és Liszt-díjas Érdemes művész, a Pécsi Balett igazgatója, továbbá idén második alkalommal egy diákzsűri elemezte, értékelte a látottakat. A profi szervezésben pontosan peregtek az események, a gyerekek számára igazi fesztiválhangulatot teremtettek a közös játékok, az otthonosság érzetét adta a csoportok folyamatosan pergő bemutatkozó videója, nagy örömet szerzett az alkotóknak (is) a rajzkiállítás. Méltó környezet vette körül az előadásokat, melyek – ismerve a gyermekszínhátszó menetrendjét – a darabok életében többnyire az utolsók. Nincs is nagyobb szakmai siker és elismerés egy csoport és egy rendező számára, mint az, hogy a darabtemetést az országos fesztiválon tehesse meg, hisz a magyar gyermekszínhátszás legjobbjait láthatjuk itt.

Már legalább öt éve annak, hogy utoljára végig tudtam nézni a Weöres-fesztivál „élcsapatának” teljes mezőnyét, ezért idén nagyon kíváncsian vártam, hogy mi változott ennyi idő alatt. Első szembetűnő változás a választott anyagokban van. Ebben az évben, egy kivételével, nem jutott a legmagasabb szintig versekből álló szerkesztett játék. Előtérbe került a különböző műfajú történetek dramatizálása, valamint az életjátéknak nevezett specialitás, ami még Gabnai Katalin és Szakall Judit aktív közreműködésével honosodott meg a gyermekszínhátszásban. A történetekben sokfélék találunk: balladát, mesét, regényt, és előfordult olyan is, hogy az irodalmi alapanyagot ötvözte a rendező a gyerekek improvizációival. Ez is viszonylag új dolog, több teret ad a gyerekeknek. Kicszerélődött a rendezői gárda is, néhány olyan névvel találkoztam csak, akik előfordultak már egy tíz-tizenöt évvel ezelőtti találkozó névsorában is.

Valamikor a fesztivál teljes mezőnyét szinte kizárólag iskolai fenntartású csoportok alkották. Elgondolkodtató, hogy ma már kisebbségben vannak: különböző színházak, egyesületek, művelődési házak váltak fenntartóvá. Kérdés, hogy ez véletlen-e, vagy összefügg-e az utóbbi időben a közoktatásban végbement változásokkal. Míg a csoportvezetők és a csoportok megtanulták a XXI. század és a színház nyelvét, a színhátszás és a dráma módszertanát, addig az iskolák a rájuk kényszerített változások miatt nem változhattak: tisztelet a kivételt jelentő szigeteknek, akik nem hagyták magukat. Míg a magyar gyermekszínhátszás ott van a világ élvonalában, akár pedagógiáját, akár produkcióit tekintem, addig a bölcső, az iskola folyamatos szélmalomharcot vív a hatalommal, kevés lehetősége van a megújulásra.

Színvonalban az utóbbi évekhez képest nem éreztem döntő változást semmilyen irányban sem. Véleményem szerint ez a fesztivál egy kiemelkedő és sok nagyon jó előadást hozott.

Először beszéljünk a kiemelkedőről! Gál Zoltán csoportjai régi vendégei a fesztiválnak, általában vaskos humorú cigány népmeséket szoktak színpadra állítani. Most kivételt tettek: búcsúzó, nyolcadikos csoportról van szó, nagy játékrutinnal rendelkező, több éve színhátszó gyerekekről, akik vállalhattak fajsúlyosabb feladatot is – egy ballada, a *Kőműves Kelemen* színrevitelét. Hogy mitől volt ez kiemelkedő játék? Az az őserő sugárzott belőle, ami nem tanítható. A játékos erejét, dühét, vadságát rendezte mederbe csoportvezetőjük úgy, hogy az eredeti történethez hűek maradtak, még néhány lírai elemre is tellett erejükből: e kettőnek a különleges keveréke emlékezetes előadást eredményezett.

Kikerülhetetlenül fontossá váltak az improvizációs alapú előadások. A *Paprikáskrumpli*, *A galambok élete*, a *Titkos gyász*, a *Sátrak valahol* hozott ebből a műfajból ízelítőt. Nagyon fontosnak tartom ezeket az előadásokat

kat, mert itt megkerülhetetlen, hogy az előadás ne a gyerekekből induljon ki, és azokra a problémákra reagáljon, amelyek a gyerekeket foglalkoztatják. A *Paprikáskrumpli*, Ákli Krisztián rendezése fésületlen dramaturgiájával és üdeségével, a *Titkos gyász*, Szivák-Tóth Viktor munkája izgalmas, szinte misztikus hangulatával marad emlékezetes. Akinek pici köze is volt-van a gyermek- és diákszínháztársulathoz, az tudja, hogy valamikor Leszkovszki Albin és Bácskai Mihály volt a diákszínháztársulás műfajteremtő, megkerülhetetlen figurája. Ezért is külön öröm volt látni újra a Sárbogárdi Petőfi Sándor Gimnázium nevét a gála résztvevői között. A Leszkovszki Anna által rendezett játék, *A galambok élete*, az iskolai erőszakról, zaklatásról, kiközösítésről mesél, felvállalva, hogy nem zárja le a témát, és nagyon ügyesen kerül ki minden didaktikát. Juszczák Zsuzsa és Sereglei András közös munkája, a *Sátrak valahol* egy nagyon érzékeny témát jár körbe: hogyan lehet saját véleményt formálni akkor, amikor majdnem minden közösségi média avval van elfoglalva, hogy szennyel, dühvel, hazugsággal, uszítással öntse nyakon a hallgatóit.

A rögzített improvizációk előadássá válásának van egy nagy előnye és egy nagy hátránya. Előny, hogy a gyerekekből építkezik, ezért nem is lehet probléma az, hogy érdektelenné válik egy előadás a játékosok számára. Hátrány, hogy író híján a történetek nyelvi szépsége, megformáltsága nem versenyezhet egy klasszikus nyelvi minőségével.

Nagyon kellemes meglepetés volt számomra Várhidi Attila megjelenése. Mintha Trencsényi László múltidézéséből lépett volna elő, a nyolcvanas évek után újra Pécsen termett, és levetkőzve az utóbbi néhány év rossz szokását, az önisméltást, egy friss, szórakoztató, elgondolkodtató játékkal jelentkezett: valamint beírta egy új meseíró, Tarcsai Szabó Tibor nevét a gyermekszínháztársulás rendezők noteszába.

Az erdélyi gyermekszínháztársulást mintegy tíz éven át volt lehetőségem megfigyelni Nagyenyeden, a szórvány találkozóján. Általában lehangoló színvonalú játékokkal találkoztam, ezért volt nagy öröm, hogy Erdélyből két kiemelkedően jó játék is érkezett. Ruzs Csilla Lackfi János meséjéből készített előadása véleményem szerint erősebb, mint az alapmű, amiből készült. Ez a rendezés nem a véletlen műve, az előadáson látszik, hogy a rendező kialakult formanyelvvel rendelkezik, és arra is képes, hogy az irodalmi anyag gyengeségeit játékos tehetségével és saját erejével kijavítva jobbat alkosson, így hozván létre emlékezetes előadást. Ennek a közös játékokra alapuló formanyelvnek óriási tapasztalat, hihetetlen közösségi erő az alapja, amelynek általában „csak” egy tanító néni tud a központjában lenni.

Szinte a semmiből lépett elő Szolomájer Tímea, aki egy népmese, *A boldogember inge* átdolgozásával alkotott maradandót. A Nagykárolyból érkezett Dömök összeszokott csapat képét mutatta. Számomra az az izgalmas ebben az előadásban, hogy kialakult rendezői stílust érzek a színpalak mögött, miközben az a „szókás”, a „trend”, hogy szépen lassan, szemünk láttára alakul ki egy rendező egyénisége. A Szolomájer-féle színház kicsit nehéz, de mindenképpen nagy odafigyelést igénylő forma és tartalom, remélhetőleg sokat fogunk még belőle látni.

Nagyon fontos dolgokról beszélt Köteles Judit és N. Tóth Anikó előadása, a *Ki vagyok én?* című játék. Az Ipolyságról érkezett Csillag-szórók beleszótták játékukba a kisebbségi lét mozzanatait is. Sokak számára ez nagyon izgalmas előadás volt, sors- és létkérdéseket tett fel, fogalmazott meg kamasz szemszögből. Számomra az olyan mondatok, melyek mögött nincs valódi helyzet, melyek érvényessé teszik – érvénytelenek, legyen bármilyen jó a szándék, nem tud színházként hatni a legnemesebb gondolat, a leglátványosabb koreográfia sem.

Nagyon élveztem azokat az előadásokat, amelyeken pontosan láttam, éreztem, hogy az irodalmi alapanyag, kontra csoport-rendező meccset az utóbbi páros nyerte meg. Kovács Éva játéka, *A bajusz* pontosan erről szól. A tanító látja az osztályának legfontosabb lelki problémáját, keres egy ezzel párhuzamos irodalmi anyagot, a gyerekek ötleteit rögzített improvizáció formájában beleoldja Arany történetébe, és máris kész az előadás! Nyilván ehhez egy tanító, egy drámapedagógus és egy rendező kell egy személyben. Ilyet láttam Lovai Ágota *Szadeli* meséjében is. Itt a gyönyörű képek mellett a mindennapi tréning mozdulatait láthattuk a mese részeként, ezért szembesülhettünk folyamatosan váratlan, izgalmas eseményekkel.

Nagy Andrea teljesen elhagyta Arany szövegét *A Jóka ördöge* című előadásában, ettől vált erőssé ez a játék. Mohácsi-módra megmaradtak a figurák, a helyzetek – mai szöveg, mai élet került a porossá vált, kétszáz éves helyére, és máris élt a klasszikus.

Sárosi Gábor Gimesi Dóra meséjét, a *Szemenszedett mesét* hajlítgatta úgy, hogy a történet megfelelően csoportjának, hogy válaszokat kereshessen a mai világra, megmaradjon a humora, és méltó feladatot kaphasson minden tagja a csoportnak. Tökéletesen eleget tett a rendező a kívánalmaknak, sőt, mi nézők sem jártunk rosszul, szórakoztató, elgondolkodtató előadást kaptunk.

Almássy Bettina játéka, a *Törpenderül*-nek két dolog miatt is örültem. Egyrészt mert nagyon jó humorú, vidám játékot láthattam, másrészt, mert újra felfedezte a színháztársulás számára Török Sándort, aki igazi klasszikusa a magyar gyermekirodalomnak.

Minden kritika szubjektív. Minden tükör torzít egy kicsit. Én megkötés nélkül írhattam, és csak azokról az előadásokról beszéltem, amelyek megmozdítottak bennem valamit. Ez olyan szempontból igazságtalan, hogy voltak olyan előadások, amelyet csak videón láthattam: nyilván, ezek „hátrányosabb helyzetűvé” váltak, nem adhatták azt az élményt, mint az élő. Elnézést ezért: tudom, a „hivatalos” zsűrik mindenkit élőben láttak, és kárpótolni fogják az általam „mostohaként” kezelt rendezőket.

Végezetül: fiatal, kezdő rendezőként minden erőmmel azon voltam, hogy megtanuljam a színház nyelvét, és ezt megtanítsam a tanítványaimmal is. Csak a színház volt a fontos! Most is fontos, de ma már más ad örömet. Az, hogy ha egy előadásban fel tudom fedezni a rendező mögött a tiszta szívű pedagógust, az, ha rá tudok ismerni egy gesztusban a mögötte rejlő gyermek mindenféle kanosszájára... Az, hogy a látott előadás nem azért jött létre, mert el akarnak mondani egy leporolni vágyott klasszikus történetet.

Az a legfontosabb, hogy a csoportok végre már magukról is beszélhessenek!!! Többek között azért is vált ez a leglényegesebbé, mert a ma iskolájában minden ez ellen működik. Minden tisztelem azoké, akik ma úgy tudnak pedagógiai alkotómunkát végezni, hogy közben nyögik a pedagógus-rabszolgaság minden terhét: ezért csodáltam a 2017-es fesztivált.

Kis Tibor

Gyermekszínházok újra Pécsen

Mint a 2017. évi, újra Pécsre, a gyönyörű Zsolnay Negyedbe szervezett Országos Gyerekszínház Fesztivál legöregebb nézőjét kértem fel a szervezők, emlékezzen a 40 év előtti pécsi fesztiválokra, amelyek szervezésében részt vehettem a társrendező úttörőszövetség munkatársaként, s tanúsíthattam azt a fordulatot, melynek lényege a drámapedagógia friss szellőinek beáramlása volt a gyerekszínházba.

Mint mondhattam a több száz fős gyerektömegnek?

Emlékeztettem arra, hogy 50 év előtt, ha nagyszüleik színházoztak, akkor bizony az országos fesztiválon nem játszhatták el a *Tizenkét hónap* meséjét, Januárt-Februárt-Márciust otthon kellett hagyniuk, mert 12 főben maximálták a résztvevők létszámát csoportonként, s a János vitéz előadása az Óriásországban véget ért, mert 20 percet rendelt a szigorú kiírás. De még tovább: a királykisasszony anyukája habselyem kombinéjában libegett, a király apukája bársony pongyolájában, a Kiskondás szerepét lány játszotta (nem jutott fiú), korommal rajzolt bajusszal, anyukája csizmájában, az Oroszlán jelmezkölcsönzői jelmezben lépett fel, s ha nőies formácskái már átütöttek a plüssön, akkor annál jobban röstellte magát. De Partizán is kellett a darabhoz, a szomszéd rendőr bácsitól kértem kölcsön sapkát hozzá. S a fákat a színpad oldalán egyenruhás gyerekek alkották, a pöszékből, a selypekből, a dadogósokból toborzott kórus. A Rendező néni szigorúan ügyelt a betanított szöveg pontos visszamondására, olykor előadás közben is rendelkezett: – Artikulálj hangosabban! Szembe fordulj a nézőkkel!

S jött 1976-78. Az új fesztiválok ideje. Toldi fejesvonalzóval, János vitézt és Iluskát színes selyemkendők jelezték, a pletykázó asszonyok farmerben és pólóban tréfálkoztak, megannyi csodaszép Pejko nádparipán lovagolta be a színpadot. S megannyi Lúdas Matyi-előadás volt. Döbrögi elporolása többször is. S éreztük: Matyi igazságot szolgáltat, Döbrögi az igazgató bácsira, a tanácselnökre, a téeszelnökre, a párttitkára hasonlított. Mert 40 éve a gyerekszínházok már tudták: játékuk egyik feladata a társadalmi igazságszolgáltatás.

Mint ahogy erről szólt (minderről) a 2017-es fesztivál is.

Trencsényi László

Diákszíri – 2017

A WSO-nak immár hagyománya, hogy a szakmai zsűri mellett egy másik, a játszókhöz korban sokkal közelebb álló ítéző testülete is van – a diákszíri. Idén számomra adatott meg a lehetőség, hogy munkájukat segítsen, koordináljam.

A 2017-es zsűri összesen nyolc főt számlált, javarészt pécsi illetőségű fiatalokat, korosztályukat tekintve 13-tól 18 évesig. Mind olyanok, akik így vagy úgy kapcsolódnak, kapcsolódtak a gyermekszínházhoz, láttak, tapasztaltak már ezt-azt, s most azt a feladatot kapták, hogy az országos találkozóra bejutott, s így 2017-ben feltehetőleg az ország legjobb színház előadásait értékeljék. Szép, nem kevés bátorságot és odafigyelést igénylő feladat.

A kis csapat koordinálásában nagy segítségemre volt Keresztesy Veronika, aki helyismeretét is latba vetve igyekezett biztosítani mindazt, amire szükségünk lehet – elsősorban a megbeszélésekre, szakmai értékelésekre alkalmas helyet.

A közös munkát eligazítással kezdtük, melynek során egyrészt tisztáztuk, ki kicsoda, milyen színjátszós előélete van, volt-e már alkalma szakmai szemmel előadásokat nézni. A többségben lányokból álló testület – az egy fiú egyben az egyetlen nem pécsi illetőségű tagja volt a csapatnak – érdeklődve várta az első megbeszélést, melynek során tisztába tettük azt is, hogy milyen hozzáállással érdemes értékelni a látott előadásokat. Fontosnak tartottam, hogy az alapattitűdjük előremutató, pozitív legyen. Vegyük előtérbe az előadások pozitívumait – legyen szó a csoport együttműködéséről, a játék színvonaláról, a látványról vagy épp a zenehasználatról. Emellett fontosnak tartottam, hogy fiatal kritikusaink beszéljenek arról is, ami nehezen követhető, zavaros vagy épp elnagyolt volt egy-egy előadásban. A program mentén beosztottuk magunkat, hogy minden előadáson legalább két fő képviseljen bennünket – ez a későbbiekben természetesen úgy alakult, hogy mindenki, amit csak bírt, végignézett.

Mindkét nap voltak olyan csoportvezetők, akik a felnőtt zsűri mellett a diákok véleményére is kíváncsiak voltak, és milyen jól tették! Az ő, illetve a zsűrizésekre be-bekibickedők visszajelzései is arról tanúskodtak, hogy a fiatalok nagyon jó munkát végeztek. Észrevételeik, meglátásaik pontosak, lényeglátóak voltak, sok esetben olyan szakmai érettségről árulkodtak, ami meglepte a megszólítottakat is – nem beszélve jelen sorok szerzőjéről.

Az első beszélgetés viszonylag szégyenlősen kezdődött. Mint minden új helyzet, ez is azt kívánta, hogy megtaláljuk azokat a kereteket, amelyben mindkét fél jól érzi magát. Első körben arra kértük a csoportvezetőket – a WSO hagyománya szerint az értékelésekre a felnőtteket várjuk –, hogy meséljenek röviden a csoportról, a témaválasztásról, a csoportmunka egyéb, számukra fontos összetevőiről. A rövid bemutatkozások alkalmasnak bizonyultak arra, hogy a kezdeti feszültséget oldják. A diákok bele-belekérdeztek a „monológokba”, majd saját élményeiket felidézve fűztek hozzá gondolatokat a színpadon látottakhoz. Minden esetben arra törekedtünk, hogy párbeszéd alakuljon ki, kerüljük a „megmondótestület” szerepét, s hogy minden előadást olyan alaposan vesézzünk ki, amennyire csak lehetséges.

Ahogy haladt előre az idő, a diákok is lendületbe jöttek, a fiatalabbaknak vagy éppen kezdetben bátortalanabbaknak is megjött a hangjuk, az észrevételek is egyre határozottabbak, részletesebbek lettek. Az első napi értékelést a magunk és a csoportvezetők meglepedésével, a felnőtt zsűrihez képest pedig túlórával zártuk.

A második napon már magától értetődő volt a megbeszélés menete. Az érdeklődők hamar megtalálták kis társaságunkat, s ugyanolyan figyelemmel hallgatták a diákok, mint a párhuzamos dolgozó felnőtt zsűri véleményét. A magam részéről – s főként a beszélgetések jó hangulata, a fiatalok kiváló hozzászólásainak ismeretében – sajnálom, hogy nem tudtunk még több csoportvezetővel konzultálni.

Köszönet illeti a pécsi szervezőket – és köszönet illeti a fiatalokat!

Varju Nándor beszámolója

A 2017-es WSO diákszűrijének tagjai:

Heindl Katica (Pécsi Művészeti Gimnázium, drámatagozat), Jánosi Noémi (KöBö Senior Csoport), Kaposi Márton (Szada, Veresegyház), Komár Vanessa (Janus Pannonius Gimnázium), Milbacher Kata (KöBö Senior Csoport), Pálfi Vanda (ANK, Pécs), Pukler Judit (Janus Pannonius Gimnázium), Veress Rebeka (Berze-Nagy János AMI)

Diákszínjátszás

XXIV. Országos Diákszínjátszó Találkozó

A most következő beszámoló írásakor szubjektivitással átszőtt élményeimet rendezem szöveggé a teljesség legkisebb igénye, ígérete nélkül. A szolnoki diákszínjátszó napokat ugyanis nem egy jövőbeni összegzés megírójaként, hanem egyszerű résztvevőként éltem át, egyéni módon válogatva a találkozó adta színházi élmények – előadások, beszélgetések – között.

A XXIV. Országos Diákszínjátszó Találkozónak idén egyetlen város, Szolnok adott otthont. Jelentős változás volt ez az elmúlt évek gyakorlatához képest, hiszen a dombóvári fesztiválközpont megszűnése után az országos találkozók több helyszínen kerültek megrendezésre. Nagy örömmel és várakozással nyugtáztam tehát, hogy idén újra egy helyre gyűlve találkozhatunk mindazokkal, akik a diákszínjátszásnak élve töltik a mindennapjaikat. Valóban sok résztvevője lett a három napos fesztiválnak, hiszen 28 előadás szerepelt a fesztiválprogramban, jelentős erőpróba elé állítva a szakmai zsűrit, Gyevi-Bíró Esztert és Keserű Imrét. A

hozzám hasonló fesztiválózt pedig választásra kényszerítette a sűrű program. Melyik legyen az az előadás, melynek biztos megtekintését szem előtt tartva lemondok egy másik előadásról? Hogyan illeszthetők össze a résztvevői feladatok a nézői érdeklődéssel?

Összességében a programban szereplő előadások több mint felét sikerült megnéznem, bár sok fontos régió, rendező idejű produkcióját sajnos nem láttam. A dél-alföldi és a közép-dunántúli régió előadásai tartoznak ebbe a listába, és sajnos a debreceni Ady Gimnázium előadásai is kimaradtak az idejű fesztiválélményeim közül. Könnyen belátható tehát, hogy ilyen hiányosságok mellett csak töredékes emlékek közül válogatok.

Noha – mint már jeleztem – sok jelentős előadást nem láttam az idén, néhány jellegzetes tendencia kezd kirajzolódni számomra a diákszínház műhelyekben. Az előadások túlnyomó része ugyanis a közösségi színház jegyeit mutatja, és csak nagyon ritkán látni olyan produkciót, amelyben a színház szerep önálló megformálásával juttatják önmagukat és a nézőket színházi élményhez. Sok csoport létszamarányai szinte megkövetelik a közösségi színház formát, de a közösségi színház igénye természetesen következik abból a drámatanári attitűdből is, amely a legliberálisabb pedagógiai személyiséget feltételezi. Nagy kérdés, hogy ez a demokratikus szemlélet hogyan egyeztethető össze azzal az alapvetően diktatórikus művészeti formával, a színházzal, amit felhasználva a színház közvetíti az élményét a néző felé. Tapasztalataim szerint, melyeket az előadásokat követő beszélgetések csak megerősítettek, ilyenkor gyakran a színházi szempont veszt. Sok előadásról folytatott beszélgetésnek volt visszatérő eleme egy-egy kevésbé sikeres színházi megoldás kapcsán, hogy az adott jelenet előadásban maradásának pusztán pedagógiai oka volt, az előadás készítői pedig tudatosan mondtak le színházesztétikai szempontok alkalmazásáról. Ennek a látszólag egyszerű kérdésnek az eldöntése persze további kérdéseket is felvet, elsősorban azoknál a csoportoknál, amelyek több éve dolgoznak együtt. Könnyen belátható, hogy a csoport színházi fejlődése nehezen elképzelhető, ha nem érvényesülnek színházi szempontok is a munka során. Sok esetben a csoportvezető fejében lévő színházi minta adhat inspirációt a diákok számára, sőt sok esetben a diákok is szívesebben hajtanak végre rendezői instrukciókat, mint kipróbálnak magukból egy-egy önálló ötletet. Arról nem beszélve, hogy világosan látható: az elmúlt 2-3 évtizedben kialakult diákszínház formanyelv mára már elveszítette újszerűségét, és sok esetben, ha megmarad ezen a szinten az előadás-készítés folyamata, a diák személyisége is e zárt forma rabja marad.

Szükség van tehát olyan színházi gondolkodásmódra, innovációra a diákszínházban, aminek biztos kezű használata a siker egyik legfontosabb záloga a diákszínház előadásoknál. Az idejű fesztivál is bővelkedett olyan megoldásokban, amik nem csak pedagógiai, de színházi értelemben is kiemelkedőek voltak.

Perényi Balázs előadásaira már régóta jellemző ez a gondolkodásmód. A diákszínházzal eltöltött évtizedek alatt azonban nem csak a színházi formája lett egyre meghatározóbb egy-egy Perényi-rendezésnek, hanem az a folyamat is, ahogy ez a forma a diákok gondolkodásában is megjelenik, hogy aztán előadás készítése során ezt a gondolkodásmódot felhasználva hozzák létre a produkciót. Az idejű *Csonka* című előadásban ez a folyamat nagyon jól rekonstruálható volt, de a színházi szempontok megvalósítása mellett a próbák pedagógiai értéke is megkérdőjelezhetetlen. Csonka családban élni, a család csonkaságát megélni az egyik legnagyobb félelme szülőnek, gyerekek egyaránt. Lehet-e nagyobb pedagógiai értéke egy diákszínházi előadásnak, ha játsszák ezt a félelmüket (adott esetben megélt élményüket, szorongásukat) beszélhetik ki benne? Ehhez a tartalomhoz pedig kapcsolódik egy olyan színházi forma, ami lehetőséget ad a játsszók tehetségének, sokoldalúságának (kiváló zenei adottságokkal rendelkező csoport a Vörösmarty Gimnázium 11. d osztálya) felmutatására. Természetesen jelen van a produkcióban Perényi is. A darab felépítése, dramaturgiája, az előadás nem színházként, inkább eseményként való felépítése (a néző belép és kilép ebből az eseményből) már az előző évben bemutatott *Kis dózisban jó a málna* előadásban is jelen volt, de ez nem más, mint az a színházi gondolkodásmód, kérdésselvetés, amiben létezve a játsszó megadhatja saját választát, létrehozhatja saját színházát.

A VMG 11. d osztályának előadása mellett az idejű fesztiválszezon másik meghatározó élménye számomra a barcsi színház *Tőled függök* előadása volt. A barcsi drámatagozat utolsó évének kiemelkedő színházi pillanata volt ez a produkció, melynek létrehozásában nem csak drámatagozatosak vettek részt. A Csonkához hasonló a témaválasztás, a színházi forma azonban eltérő. A hét szereplőt felvonultató előadás a színház egyéni alakításaira helyezi a hangsúlyt, a játsszók egy-egy figura sorsát mutatják be átütő hitelességgel. Ákli Krisztián öt évet töltött el együtt diákjaival, és nála ez a munka elsősorban a hiteles színészi jelenlét kialakítására fókuszált. Idő kellett ahhoz, míg a játsszók természetessége, civil hitelessége alkalmassá vált színházi sűrítettségű pillanatok létrehozására. Ez a folyamat évről évre, előadásról előadásra alakult, és véleményem szerint utolsó előadásukban ért vég- és csúcspontjára. Az orrunk előtt, szobaszínházi mikrokozmoszban végbemenő családi eseménysor letisztultsága és színházzá sűrítése az utóbbi évek legjelentősebb diákszínházi élményét adta számomra. Olyant, amely ritkán tapasztalható mértékben

alapozott a színészi játékra, alakításokra, mert minden természetesség ellenére figurák, tudatosan megformált színházi karakterek léteztek előttünk. Egy tanítványom megfogalmazása szerint a diákszínjátszó rendező sokszor jobban fél diákja tehetségtelenségétől, mint maga a diák. A barcsiak előadását látva Ákli Krisztiánnál kevesen hisznek jobban játszóik tehetségében.

A fenti két előadás mellett természetesen sok más jelentős, számomra inspirációt hozó vagy elgondolkodtató élményt is adott a szolnoki találkozó. Kíváncsian várom, hogyan alakul az utóbbi évek legjelentősebb, diákok által működtetett színházi formációjának, a senkisemalszik társulatnak a sorsa. Kerekes Áron és csapata három éve dolgozik együtt, és az idei *Liliom* előadásuk már a harmadik volt a sorban, kétségkívül a legkifinomultabb színházi élményt nyújtva. Két dolgot nehéz megtenni a színpadon Molnár Ferenc darabjával: elrontani és egyedít létrehozni. Kerekes Áronnak és Kovács Gergőnek az utóbbi sikerült. A darab jeleneteihez bátor dramaturgiával nyúlva (szemtelen módon még a jelenetek sorrendjén is változtatva!), merész szerepösszevonásokat alkalmazva, bátor tér- és zenehasználattal, valamint újszerű *Liliom* szerepértelmezésükkel írtak néhány új, tartalmas sort az eddigi Molnár Ferenc feldolgozások lapjára.

A tér és a zene színházi élménnyé alakításának nagyszerűsége volt az első meghatározó benyomásom Komlóczy Zoltán *A szürke tündér* rendezésében, ami később bátor, érzelmi pillanatok rögzítő történetmesélésének köszönhetően ragadott magával a drámai végkifejletet okozó utolsó mondatig. Kevés rendező meri megtenni, hogy az utolsó pillanatig csak egy laza fonál tartja össze a jeleneteket, ám az utolsó pillanatban összerántja, és ívet ad az addigi jeleneteknek. A sodró lendületű előadás kezdő energiáját a nyitózene adja meg, de később is a zene az, ami újra és újra energiával tölti meg a színpadot és a nézőteret is. Cseri Hannánál kevesen tudnak jobban befejezni egy előadást. Ezt már tavaly is megtapasztaltam, az akkori rendezésében, de az idei *Kecskének* előadása is csodálatos jelenetsorral ér véget. Természetesen az előadás egésze remek, mely meglepő kontextusba helyezi a történéseket azáltal, hogy egy, a világi életről lemondó, kecskének álló nő életútját követhetjük nyomon, elérve az utolsó jelenetsor, amelyben a női életút meghatározó szakaszai kerülnek elénk gyönyörű színházi pillanattá sűrítve.

Meghatározó élményt jelentett Tölgyfa Gergely Eck-Janus csoportjának előadása is. A pécsi elit gimnázium diákjai arról készítettek előadást, hogy miért nem jó egy elit gimnáziumba járni. Tették mindezt rendkívül hatásos színpadi formát működtetve, humorral, megrendüléssel, szorongással teli jelenetekben bemutatva, hogy miként élnek meg ők saját középiskolás éveiket. Sajnos az előadás hatására egyre távolabb kerültem a játszóktól. Nem azért, mert rossz lett volna az előadás, hanem azért, mert rossz volt látni, hogy az elitista szemlélettől menekülő diákok óhatatlanul maguk is egy hierarchikus rendben szemlélik a világot, amelyben az intellektus arisztokratizmusa a legmeghatározóbb. Nem állítom, hogy kellemes volt végignézni az előadást, de hogy a *Füzet avagy a tehetetlen tömeg végül a saját tömegétől mozdul* az egyik legfontosabb produkciója volt az idei fesztiválnak, az számomra vitathatatlan.

Biztos vagyok benne, hogy más résztvevője a fesztiválnak más pillanatokot is feljegyzett volna ebből a három napból, mint ahogy abban is biztos vagyok, hogy az általam nem látott előadások is bővelkedtek színházi és drámapedagógiai értelemben is kiemelkedő pillanatokkal. A leltár tehát korántsem teljes, legfeljebb a számomra az.

Zuti Krisztián beszámolója

EDERED 2017

Kottán Klaudia

A nyári táborozás szinte minden diákszínjátszó életének természetes része, mindannyiunk számára ismerősek ezek a sűrített együttlétben telő hetek, ahol szinte bármikor történhetnek csodák. Egy jól sikerült nyári tábor könnyen jelenthet alapot egy csoport vagy egy egyén egész éves működéséhez, sok esetben a táborokban szerzett élmények válnak hosszútávon is meghatározóvá. De mi történik akkor, ha ez a tábor egy másik országban zajlik, a résztvevők különböző nemzetiségűek, sőt a vezetők is egytől egyig más-más országot, más műhelyt képviselnek?

Az EDERED (European Drama Encounters Recontres Européennes de Drama) 1985-ben jött létre, 3 évvel az első gyermektábor megrendezése után. A táborok általában 2 hetesek és szervezett szabadidős tevékenységekből és nemzetközi workshopokból állnak, lezárásukat egy rövid bemutató, színházi előadás jelenti. A rendezvény célja a résztvevők fejlesztése, ennek megfelelően a szervezet hat alapelv mentén működik:

1. Fontos a tábor nyitottsága a különböző és változatos drámai és színházi munkaformák és eltérő módszertanok iránt.
2. A tábor lehetőséget kell, hogy nyújtson az eltérő módszertanok és megközelítések megosztására.
3. A tábor nem verseny jellegű.
4. A tábor során hangsúlyt kap az egymásra figyelés, a nemzetközi együttműködés lehetőséget ad a résztvevő gyerekeknek, fiataloknak és vezetőiknek, hogy biztonságos környezetben osszák meg egymással tapasztalataikat, gondolataikat.
5. A tábor egyedi lehetőséget nyújt a résztvevő gyermekek és fiatalok számára, hogy különböző kultúrákon átívelve működjenek együtt.
6. Fontos, hogy jól érezzük magunkat!

Magyarország kisebb nagyobb kihagyásokkal szinte a kezdetektől a szervezet tagja. A kihagyások oka nagy valószínűséggel a kontinuitás hiánya. Létezik ugyan egy elérhető szabálygyűjtemény, de véleményem szerint, ahhoz, hogy igazán hatékonyan tudjunk részt venni a szervezet életében személyes tapasztalatokra is szükség van. Magyarország ennek ellenére is kiemelt helyet tudhat magáénak az EDERED történetében, akad hazánkhoz kötődő alapító tag, sőt 1992-ben Békéscsabán rendezték meg az egyik legnagyobb volumenű tábort.

2017-ben a Dánia, Aalborg városa és a város közelében található művészeti iskola épülete adott otthont a közel 70 színjátszót számláló nemzetközi drámatábornak. A tizenhárom nemzet képviselőiből álló nemzetközi csapatban nyolc magyar diák kapott helyet. Az itthoni gyakorlattól eltérően az érkező diákokat minden országból két pedagógus kíséri. A diákok utazásáért, szabadidős tevékenységéért és összességében az országonkénti csapat mindennapjaiért felelős pedagógus hazánkból Fekete Anikó volt. Az Országos Diákszínjátszó Egyesület segítségével csoportvezetőként volt lehetőségem képviselni hazánkat.

Az EDERED struktúrájában sok hasonlóságot mutat a hazai táborokkal. A résztvevő diákok a tábor idejére alakult rendező/csoportvezető párosokkal dolgoznak. A tábor lezárását egy rövid színházi bemutató jelenti, de a vegyes csoportok elsődleges célja a különböző részképességek tréningezése. Az egyik legnagyobb különbséget számomra éppen ehhez a záró produkcióhoz való hozzáállás jelentette. A versenyhelyzetekhez szokott magyar játsszók esetében sokszor éppen a vágyott fellépési lehetőség válik a legnagyobb ellenséggé. A produkciós kényszer megakadályozza az értékes tréninghelyzetek sikerét, a tábor a közösségi lét és képességfejlesztés helyett egyfajta minifesztivállá alakul, éjszakába nyúló próbákkal, túlhajszolt játsszókkal, ki nem mondott győztesekkel és vesztesekkel. Ezzel szemben rendkívül érdekes tapasztalat volt számomra, milyen természetes könnyedséggel viszonyult az előadáshoz a nemzetközi csapat. Ezt persze a hagyományokon felül, a művészeti vezető és az ő nyomán kialakult vezetői attitűdök is nagyban segítették. Az előadást keretező előre megadott szabályok, irányelvek is megsegítették az ideális hangulat megteremtését. Az önálló csoportok a hét végére egy közös egésszé alakítható előadáson dolgoztak. Az összesen körülbelül 70 perces előadás az egyénileg dolgozó csoportok 5-10 perces bemutatóiból állt össze. A korábbi EDERED-résztvevőkből alakult önkéntes csapat rövid átvezetőkkel segítette az önálló jelenetek egységgé formálását. A munkafolyamatot figyelemmel kíséző művészeti vezető esetenként instrukciókkal járult hozzá a rendező párosok munkájához, ezzel biztosítva, hogy az elkészült jelenetek könnyen összefűzhetőek legyenek. Érzésem szerint a végső közös előadás létrejötté nagyban hozzájárult, hogy versenyző csoportok helyett egy nagy egységgé alakultak a résztvevők. A tábor ideje alatt számomra a megszokottnál jóval több programba ütemezett próba kapott helyet, ahol a már elkészült jeleneteket játszottuk és finomítottuk. Visszatekintve úgy gondolom, a közös próbahelyzetek és a rengeteg gyakorlási lehetőség szintén megsegítette a görcsök teljes feloldását. Az egykori Tivoliban (tradicionalis dán vidámpark) helyet kapó előadás során önfeledt, magabiztos játékot láthattunk, egy hét munkáját öt percbe sűrítve.

Erős, meghatározó élményt jelentettek a tábori „hétköznapiak” is: egy-egy nap ugyanis nem csak szakmai tréningekkel és közösségi programokkal telt. A játsszók mindennapjainak része lett a közösségi létezés minden szegmense. A csoportok felelősséggel tartoztak a próbatermeikért, így például a workshopokat a termék közös takarításával, rendezésével zártuk. Az étkezések előkészítésében önkéntes alapon szerepet vállalhattak a résztvevők, segítve ezzel a tábor egész ideje alatt dolgozó önkéntes csapatot. Összességében elmondható, hogy mindenki, játsszó vagy vezető, mindenből aktívan kivette a részét, legyen szó kreatív munkáról, közösségépítésről vagy éppen mosogatósról.

Érzésem szerint összességében rendkívül sok hasonlóság fedezhető fel a diákszínjátszással kapcsolatban, működjön az adott műhely bárhol a világon. Álszentség lenne azt állítani, hogy nincsenek nagy szakadékok az erőforrások és az ebből adódó lehetőségek tekintetében. Mindezzel együtt a Magyarországon kialakult hagyomány és az ehhez kötődő, elsősorban szellemi források lehetővé teszik számunkra, hogy nemzetközi szinten is az élvonalba tartozzunk. Természetesen rendkívül fontosnak tartom az országon belüli

műhelykapcsolatok kialakítását, mélyítését, ezzel együtt úgy érzem, hogy szükséges a nemzetközi szinten is az együttműködések, kapcsolódásokat keresnünk. Talán éppen ez lehetne a drámapedagógusok új generációjának feladata. Az EDERED esetében, úgy vélem, csupán a folytonosságra való törekvésre és némi plusz szervezői munkára volna szükség. Éltre szóló élményt jelent számomra az az őszinte öröm, amivel a magyar résztvevőket fogadta a nemzetközi diákszínjátszó közösség, és az a rengeteg pozitív visszajelzés, amit a magyar játszókra kaptunk.

A nyolc résztvevő magyar fiatal természetesen hazánkban belül is akár szignifikánsan eltérő korábbi élményeket, tapasztalatokat szerzett. Elsősorban arról kérdeztem őket, milyen – ezektől, a korábbiaktól – eltérő impulzusok érték őket a dániai tábor ideje alatt, illetve, hogy érzésük szerint szereztek-e valamilyen hosszabb távon is hasznosítható, újszerű tudást. A játsszók által adott visszajelzések segíthetik a nemzetközi diákszínjátszó közösségben való szerepvállalás előnyeinek és hátrányainak megértését.

Freedom with responsibility (Szabadság felelőséggel – a 2017-es EDERED mottója)

Ez a mottó tökéletesen jellemzi az ott töltött időt. Szerintem ebből mindenki sokat tanult a táborozók közül. Bizalmat kaptunk, szabadon lehetett zenélni, vagy varrni, bármi kreatívot alkotni, semmilyen téren nem kellett visszafognunk magunkat, és ezzel a bizalommal senki nem élt vissza. Egy szigorú környezetben gyakoribbak lettek volna a szabályszegések is. Emellett csodálva néztem, hogy más országok diákjai gyakran és nagyon könnyen ugrálnak anyanyelvük és az angol nyelv használata között, míg nekem több nap is kellett, mire átállt a gondolkodásom. Ezt a rugalmasságot is próbáltam eltanulni. (Lenzser Noémi – Révai Miklós Gimnázium, Győr)

Még nem dolgoztam külföldi társakkal színházi téren. Sokkal szívesebb és érdekesebb volt a munkafolyamat, tekintve, hogy sokan sokféle kultúrából jöttünk. De a legnagyobb meglepetést az okozta, hogy mindig dűlőre jutottunk, sose voltak komoly konfliktusok, és ha szavakkal nem is mindig, de a játékokkal és egyéb kommunikációs eszközökkel mindig megértettük egymást. Sok új dolgot is kipróbálhattam. Amikor odamentem, nem hittem volna, hogy cukorkát fogok készíteni, vagy az általam varrt ruhát fogom a maszkabálon hordani. (Merker Vera – Vörösmarty Mihály Gimnázium, Budapest)

Az emberek nyitottságát és a programok sokszínűségét emelném ki. A társaság szintén nagyon sokat tett hozzá ehhez a tíz naphoz, talán az új emberek megismerése volt a legnagyobb élmény mind közül. Ha azt mondanám, hogy a közös bulizások voltak a legjobbak, azt jelentené, hogy a jókedvű beszélgetések, spontán hülyülések vagy az érdekes játékok élvezeti szintben alatta voltak, de ez nem igaz. Más-más pillanatra más-más okok miatt, de ugyanolyan szívesen emlékszem vissza. (Török Bálint – Kecskeméti Színjátszó Műhely, Kecskemét)

Nagyon tetszett a workshopok mennyisége, minősége és sokszínűsége. Nagyon örülök, hogy ilyen intenzív volt ez a 10 nap. Sok mindent tanultunk nagyon rövid idő alatt. Hamar rájöttem, hogy jobban teszem, ha a tréningek után rövid jegyzeteket készítek, hogy mindenképpen megmaradjon minden újonnan tanult játék vagy módszer. Különösen tetszettek a mozgással kapcsolatos feladatok, például a színpadi harc vagy a koncentrációs feladatok. Minden gyakorlatnak az alapja az egymásra figyelés, és hogy a társunk sokkal fontosabb nálunk. Ennek a gyakorlását nagyon fontosnak és tanulságosnak tartom. A legemlékezetesebb a „bátorság próba” jellegű meglepetés program volt számomra, ami egy nagyon alaposan megszervezett, nagyon izgalmas és időnként tényleg rémisztő kaland volt. Az erdőben kellett különböző feladatokat megoldanunk, jeleket követnünk, miközben mindenféle ijesztő lények (persze, profi sminkben és jelmezben) kerültek az utunkba. A játék legvégén pedig egy malomhoz jutottunk, ami úgy volt berendezve, kivilágítva, mintha tényleg egy horrorfilmbe kerültünk volna. Szuper program volt! (Mihálykövi Sára – Ady Endre Gimnázium, Debrecen)

Imádtam, hogy minden angolul volt, tényleg minden. Érdekes volt látni azt is, hogy annak ellenére, hogy rengetegen voltunk a táborban, minden percről percre, tökéletesen meg volt szervezve. Ami még eltér az eddigi élményeimtől, az az, hogy számos kultúrából és országból érkezett emberrel találkozhattam egy helyen, ami életre szóló élménnyé tette ezt a másfél hetet. Sok mindent tanultam a színházról, amit úgy érzem, hogy a jövőben is tudok hasznosítani. Nagyon fontosnak tartották a vezetőim a koncentrációt, a lelki jelenlétet. Mindig azt mondták, hogy „go big”. Ez számomra egy kicsit más volt az otthoni, letisztult színházról. De imádtam. (Nyerges Csaba – Arrabona Diákszínpad, Győr)

Eddig soha nem voltam olyan összejövetelen, ahol így összetartottak az emberek annak ellenére is, hogy különböző nemzetiségűek. A legemlékezetesebb az volt számomra, amikor a nemzeteknek be kellett

mutatni magukat, s az azt követő buli, amikor szavak nélkül is tudunk ismerkedni. Fontossá vált számomra a csapatom, mert olyan jól összetartottunk, s megértettük egymást annak ellenére is, hogy voltak páran (köztük én is), akik nehezen beszélték a közös nyelvet. (Vajda Réka – Vörösmarty Színpad, Kápolnásnyék)

Az EDERED-ben, azaz az ott töltött időben az volt egyedüli, hogy nem volt a játzók között erős hierarchia. Nem volt olyan, hogy valaki a tudásával vagy csupán a személyiségével elvonta volna másokról a figyelmet. A társaságnak nem volt „ideálja”, nem kerestünk vezetőt magunknak. De ezzel együtt megvolt az egészséges versenyszellem, és mégis, 4-5 nap után már egy összeszokott társaságról beszélhettünk, amiben megvolt a helye mindenkinek. Mindennek megvolt a „proja és kontrája”, mindenki a maga módján volt „vagány”. Úgy lett a játzókól közösség, hogy a tagjai még is megmaradhettek egyénekként, nem kellett másokat majmolni, hogy befogadásra találjanak. Sokat használom a minden és mindenki szavakat, de erről máshogy beszélni nem is lehetne: ezért volt jó, hogy mindenkiről szólt! Nagyon sok apróságot megtanultam, betekintést nyertem például a színpadi verekedésbe, most már tudok zsonglörködni, és az egyik brit játzó új skálákat tanított gitáron, de a legfontosabb mégiscsak az, hogy új emberekkel, új légkörben dolgozhattunk, és alkalmazkodtunk ehhez. Számomra ez volt a leglényegesebb. (Macsuka Patrik – Horváth Mihály Gimnázium, Szentes)

Ez alatt a 10 nap alatt olyan bizalmat értünk el kint Dániában, mint itthon átlagosan több hónap, akár év alatt érünk el. Sok mindent tanultam, nemcsak a színházról, hanem az emberi kapcsolatokról, sok új kultúráról sikerült tudomást szereznem, és ennek köszönhetően jobban belezárok a világ működésébe. (Szirmák-Valent Anna – Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakiskola, Pitralon Társulat, Budapest)

Az élet egy különös holmi

– tabutéma a színpadon –

Vatai Éva

Mióta francia színjátszóimmal járom a világot, gyakran találkozom azzal a jelenséggel, hogy bizonyos témák előtt becsukódik a nézők szíve: túlzottan súlyosnak, kimondhatatlannak, feldolgozhatatlannak találják a darab anyagát, vagy érzelmileg olyan tájakra kalandoznak a játzók, amelyekre a közönség nem vágyik.

Tudom, hogy muzulmán országokban nem boncolgathatjuk (sem szelíden, sem provokatívan) a nemek közti testi kapcsolatot, máshol nem ereszthetünk meg aktuálpolitikai célzásokat. Mindig van pár néző, aki a Korán nevében szólal fel és bélyegzi „istentelennek” a színpadon látottakat.

Kényes dolog a közös történelemről Romániában játszani – olyan másképp látjuk a múlt bizonyos elemeit a határ két felén! –, és persze mindenütt vigyázni kell a nemzeti klisékkel!

Ebben az évben az egyik színjátszó csoportomban a halál témáját választották.

Előjött bennem egy emlék: játszottunk mi már régen a halálról. (Egy igazi lúzer hapsi halála után felkerül a mennyországba, s „távírányítón” visszanezheti az életét. Komédiának szántuk, s fájó pontokra tapintottunk. Nem csinálnám mégegyszer.) Nagyon sok gondolkodásra, latolgatásra volt szükségem: bár régóta szeretnék a témával foglalkozni, egy éves munkánk első két harmadában határozottan féltem a letargikus, melankolikus, demagóg csapdától. Könnyebbséget – vagy sokszor nehézséget – jelentett, hogy személyes élményeik között (egy kivétellel) minden fiatal színjátszósom életében megjelent már a halál: vagy a saját betegség, a testvére betegsége, vagy közeli hozzátartozók betegsége, halála kapcsán. Egyetlen színjátszónk volt, aki még nem vesztett el senkit, aki nem kényszerült még kemény és bonyolult gyázmunkával helyreállítani belső egyensúlyát. A legközelebbi indirekt halál-élménye a párizsi merényletek kapcsán fiatal tanúk által leírt visszaemlékezések sora volt.

És a saját élmények nagy része igen közeli volt. Vagy távoli, de feldolgozatlan.

Már akkor is éreztem, hogy nagyon sok súlyt cipelnek magukkal, amikor az első közös évünkben az emlékekkel akartak dolgozni. Akkor még bele tudtuk ágyazni ezeket a saját történeteket „Az emlékek őre” (Lois Lowry: *Az emlékek őre*, 1993. Animus Kiadó, 2014) kerettörténetébe, úgy, hogy mindenki egy társa emlékeinek ívét járta be a történetben. (Ettől hatalmas szolidaritás alakult ki a csoportban, amely a mai napig tart.)

Annak ellenére, hogy félek a drámapedagógiai munka során gyakran rám villanó mély-pszichológiai vészjelzőktől (idáig, s ne tovább, ehhez már nincs képesítésem!), sok-sok olvasás és töprengés után meghoztam a végső döntésemet, amellyel elköteleztem magam a halál témájával való foglalkozásra. Pedagógiai indokom így szólt: az állandó érzelmi forrongás és labilitás jellemezte serdülőkorban a halál, a veszteség érzése százszorososan megterhelő lehet: fontos, hogy elmondhassák, kifejezhessék, eljátszhassák, megmutathassák, mit éreznek ennek kapcsán. A titok, ami a fájdalmat körülengi, észrevétlenül mérgezi a lelkeket. Miért is ne lehetne a halálról nyíltan beszélgetni, akár színpadon is?

Volt egy másik indokom is: a halál körüli csend, hallgatás elválaszt bennünket – azt, aki érzi a fájdalmat attól, aki nem érzi, mert ő hogyan is tudná átélni azt a veszteség-érzést? Hogy ezt a szakadékot áthidaljuk, részvételt hallgatunk, kliséket mondunk a gyászolóknak, mellébeszélünk, sajnálkozunk, tettünk, próbálunk vele sírni.

Az elkerült halál lehet akár humorforrás is. (A későbbiekben igaz történetből kerekedett ki az a jelenet, mikor a szereplő a leletét kézhez kapva, beletörődve, bakancslistát ír. Mindent kipipál rajta, majd kiderül, tévedésből más leleteit kézbesítették neki.)

Micsoda tárháza ez a színházi műfajoknak és regisztereknek!

Az olvasás sokat segített, de nem eleget: először is, mert a halál témájával kapcsolatban kevés feldolgozási utat találtam. (Szívesen közreadok a cikk végén egy közel sem teljes, de használható olvasmánylistát kicsik és nagyok számára.) Sajnos csak a munka lezárulása után olvashattam a Magyar Narancsban megjelent cikket (Györe Bori: *Nagypapa a szigeten maradt*, MN 2017. június 29.), amely sok kapaszkodót ajánl. Konkrétan a kisgyermeknek a családon belüli öngyilkosság miatti gyászával foglalkozik, ami még speciálisabbra szűkíti a témát.

De a gyásztanácsadó Singer Magdolna esettanulmányai is rendkívül érdekesek (Singer Magdolna: *Ki vigasztalja meg a gyerekeket? Válasz és gyász a családban*, HVG Könyvek 2015.), mert legtöbbször a gyászsal kapcsolatos bezárkózásról és annak káros következményeiről szól. És – ami számunkra a leglényegesebbnek tűnt – arról, hogy „a gyász nemcsak összekovácsolhatja a családtagokat, hanem el is szigetelheti őket egymástól. Mindenki különböző módon és különböző ritmusban halad az elfogadásig tartó hosszú úton.” (109. o.) Ez győzött meg arról, hogy érdemes és fontos a témáról színházi nyelven is beszélgetni, mert talán sokaknak – és leginkább az alkotóknak – segít abban, hogy kimondódjon a nehezen kimondható.

Az előadás elkészítésének fázisai közül a legfontosabbak

ÖTLETBŐRZE

a halál témára (utazás, vér, hideg, fa, születés, élet/élés, háború, abortusz, halottság, vég-kezdet stb.)

BESZÉLGETÉS

Mi a halál? Hogyan képzeljük el, vagy milyennek ismertük meg az elmúlást? Hogy viszonyulunk a halálhoz? Milyen érzésekkel gondolunk rá? stb.

MONOLÓG

a halállal kapcsolatos (saját) élmény leírása

munka a szövegen: alapérzések, képek, stilizálás, vágás, szerkesztés, fordítás stb.

TÉRHASZNÁLAT, ESZKÖZHASZNÁLAT

Hogyan tudnak részt venni a térben a többiek az egyén által megosztott halálélményben?

Hogyan használható (élhető, belakható) a tér a mesélő körül a választott kellékek – 6 szék és 6 bőrönd – segítségével?

Hogyan „dialogizálódik” a monológ amellelt, hogy mégis mindenkinek sajátja marad?

HANGNEMEK, REGISZTEREK

A „visszahúzás” technikái: milyen hangnemváltásokat találhatunk, amelyekkel „elidegeníthetjük” önmagunkat és a nézőket a témától? Hogyan tudjuk megakadályozni a teljes bevonódást (pl. bugyuta gyerekdal, hangjátékok, ritmusjátékok, feketehumor stb.)?

Az előadás létrejöttéig többször „meghaltunk” (=érzelmileg kimerültünk), majd feléledtünk, tabula rasa-t csináltunk, s más utakon folytattuk tovább.

A darab a pécsi 28. Francia Nyelvű Színház Fesztivál nagydíját nyerte el, vagyis jövőre minket delegáltak a Litvániában megrendezendő Fesztiválok Fesztiváljára. Az előadás nem hibátlan, de bele kellett vágni. Nem csupán azért, mert fontos téma, hanem mert itt, ebben a csoportban szükséges volt teret és lehetőséget adni a halállal kapcsolatos érzések kimondásának, kijátszásának.

Vitt a gyerekek lendülete. Sokat tanultam belőle, mint minden erős drámafoglalkozásból és közös színházi munkából.

Irodalom

Tibeti Halottaskönyv (Cartaphilus Kiadói Kft., 2009)

Nagy Mária Ilona: A gyermek és a halál (Pont, Bp., 1997)

Angela Nanetti: Nagypapa a cseresznyefán (Móra, Bp., 2002)

Verena Kast: A gyász (Park Kiadó, 2015)

Benji Davies: Nagypapa szigete (Móra, Bp., 2016)

Innes Shona: Az élet olyan, mint a szél (Kolibri, 2014)

Singer Magdolna ide vonatkozó könyvei, esettanulmányai

Kolozsi László: Apufa (Manó könyvek, 2017)

A fa (film): <https://port.hu/adatlap/film/tv/a-fa-the-tree/movie-113277>

ELŐZETES

Országos Gyermekszínházrendezői Fórum

Vitaindító, gondolatébresztő írás az országos fórum munkájához...

Az érem harmadik oldala

Kis Tibor

Az elmúlt két és fél évtizedben többféle módon is beleszippantottam a Weöres-fesztivál levegőjébe. Legtöbbször mint rendező: összesen két évet hagytam ki a huszonötből. Elég sűrűn zsűriként és a főtí ősidőkben szervezőként is. Ezért bocsássatok meg, ha szörfözök a nézőpontok között.

Nagyon sok konfliktusnak, bántódásnak, bántásnak voltam szem és fültanúja a múltban, olykor nem csak tanúja, hanem részese is. Ezek a nézeteltérések szerintem törvényszerűek, hiába maszatoltunk oly sokat a Weöres versenyjellegével, azt nem lehet elvenni; mivel a rendszerbe van kódolva a továbbjutás. A véleménykülönbség leginkább a rendező és a zsűri között szokott megjelenni. A rendező nyitott és kíváncsi. Kíváncsi, hogy ki hogyan látja lelki gyermekét: rendezését. Kíváncsi, hogy eljutott-e üzenete az értő fülekbe. Több hónap próbája, tábora, izzadsága, öröme-gyötrelme, alkotói válsága, küzdelme, erőfeszítése után kész a mű, de teljessé csak akkor válhat, ha sikere van. Ezért a rendező érzékeny. Tegyük hozzá, teljes joggal. Várja a sikert, várja az „értést”. Az egy advent, ami végbemegy a lelkében az előadás előtt, az előadás és az értékelés között. És ha ebbe az adventbe érzéketlenül, közönyösen menetel bele a zsűri, kész a baj.

Nagyon sok olyan zsűrizést láttam, hallgattam végig, ami szakmailag teljesen rendben volt, emberileg, pedagógiailag nem. Tudjuk, hogy a szakmáját nagyon jól értő és magas szinten művelő kritikus, aki egyébként rendkívül jó továbbképzéseket is tart, csoportokat, rendezőket riasztott el a fesztiváltól. Valós dolgokról beszél: Biatorbágyon ma is van egy fesztivál, ahol olyan csoportok indulnak, akik ilyen-olyan indokok, ürügyek, de jórészt valamilyen sérelem miatt nem indulnak a Weöresön. Nem egyszer hallani azt a véleményt, hogy „nem indulunk a fesztiválon, mert ott úgyis csak a csókosok jutnak tovább”.

Milyen legyen hát a zsűri, hogyan lehet elkerülni ezeket a konfliktusokat, ezeket a gyilkosan leegyszerűsített minősítéseket? Az, ugye, nem kétséges senki előtt, hogy értsen a színházhoz! Ha nem tud úgy elemezni, hogy az segítsen a rendezőnek, akkor nincs ott keresnivalója. Ha egy elemzésben nincs olyan mondat, gondolat, olyan megállapítás, amitől a rendező épülni, a darab előre lépni tud, a zsűri nem volt jó. Ez a zsűrizés egyik oldala. Erre általában az a zsűri képes, aki tréningben van, aki csoportot vezet, aki ismeri az adott korosztályt. Nem egy olyan zsűrizést hallottunk már egyébként kiváló szakemberektől, ami egyáltalán nem volt megfelelő. Ha nem ismeri a játzó korosztályt, nem ismeri a korosztály lehetőségeit, problémáit, céljait, nem is lehet rajta csodálkozni. Véleményem szerint az idei pécsi fesztivál zsűrije is ilyen volt. Sőt, azt sem ártana ismernie a zsűrinek, hogy az előadás milyen közegben jött létre. A másik, legalább olyan fontos oldal a megfelelő pedagógiai attitűd. Egy példán keresztül szeretném ezt érzékeltetni. Zsűriként néztünk egy rendkívül gyenge előadást. Minden oldalról vérzett, nem igazán lehetett védhető pontot találni. Aztán a megbeszélésen a rendező tanító néni elmesélte, hogy kis falu kis iskolájából jöttek, a fél iskola szerepel, rengeteg szülő részt vett a jelmezek készítésében, míg mások a szállításban, szervezésben segítettek. Gyakorlatilag az előadás megmozgatta a falu teljes közösségét, ilyen-olyan módon. Ha ezt a játékot csak a versenyen látottak ismeretében földbe döngöltük volna, szakmailag valószínű igazunk van. És

hazamehettünk volna azzal a tudattal, hogy sikeresen halálra sértettük egy kistelepülés lelkét, az egyetlen embert, aki miatt az adott faluban valami történik a kultúra területén.

A zsűrinek hatalmas a felelőssége, s nem árt, ha ennek tudatában van, amikor véleményt alkot. És nem árt az sem, ha a vélemény megformálása előtt tájékozódik. Találkoztam olyan zsűrivel, aki a rendezők előadás előtti bemutatkozását formáságnak tekinti. Komoly hiba, hiszen így saját magát fosztja meg néha nagyon fontos információktól.

Voltam zsűri olyan helyzetben is, ahol a szakmaiságot lehetetlen volt képviselni. Egy alkalommal a Cora közzétett egy felhívást, hogy minden, az adott körzetben lévő csoport kap 10 ezer Ft-ot, ha indul a fesztiválon. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy mintegy hetven-nyolcvan csoportot kellett végignézni és értékelni három nap alatt. Ez jó szakmai szinten gyakorlatilag lehetetlen. Úgy vélem, ez itt már nem zsűri-rendező, hanem inkább szervezői kérdés.

Nagyon jó példájával találkoztam az idén egy olyan szervezésnek, ami egy huszárvagással jót tett gyerekeknek, rendezőknek, zsűrinek egyaránt. Az egyik regionális találkozó úgy zajlott le, hogy négyes előadásblokkok után egy óras szünet következett, szakmai értékeléssel. Ebben a szünetben volt idő színpadbejárásra a következő csoportoknak, a zsűri pedig friss előadásélményeket elemzett, nem memóriavizsgát tett mondjuk húsz előadás megnézése után. Vizslassuk egy kicsit a rendező viselkedését is a szakmai megbeszélésen. Fültnúja voltam olyan beszélgetésnek, ahol a rendező kijelentette, hogy érti, amit a zsűri mond, de teljesen biztos, hogy nem fogja megfogadni. Láttam az előadást, érttem, mit miért tanácsol a zsűri, és nem értettem a rendező álláspontját. Ha teljesen más úton jár, minek terheli magát, a zsűrit, a közönséget? A pozitív pedagógiai attitűd itt számomra azt jelentette volna a rendező részéről, hogy ha már nem is értek egyet a zsűrivel, ezt ilyen módon nem teszem nyilvánvalóvá. Mindenképpen konfliktusos alaphelyzet ez, nem kellene élezni szándékosan.

Egy másik kérdés, szintén rendezői oldalról. Mit gondoljunk arról a csoportvezetőről, aki nem nézi, és gyerekeivel nem nézeti meg kollégái előadásait. Lehet-e erre mentséget vagy magyarázatot találni? Nyilván nem arra gondolok, hogy egy mondjuk nyolcéves átlagéletkorú társulat nézze végig a nap tizenöt előadását, de lehet ebben józan kompromisszumot találni.

Visszafordulva a zsűrihez, egy újabb konkrét szituáció. Egy regionális fordulón szembesültem azzal, hogy egy ötfős zsűri tagja vagyok. A hivatalos kétfős „drámás” megbízott mellett a szervező még három főt hívott segítségül. Mint a gyakorlatban kiderült, egy értett is a dolgához, a másik kettőt udvariasan végighallgattuk. Miért kell ilyen szituációt teremteni? Szervezésben olyan sok szempontnak kellene egyszerre megfelelni, hogy az már szinte lehetetlen. Lehetetlen, főleg azért, mert mindent a pénz és időhiány irányít.

Egy ideális helyzet: volt egy gyermekfesztivál Koppenhágában, ahol naponta két-három előadást játszottak, az itthoni „egy napra húsz előadás” ott tíz napra oszlott el, a fennmaradó időben közös játékok, kirándulások, szakmai beszélgetések (de ezt hagyjuk a hanyatló nyugat ópiumának!). A mai Weöres-számok: 10-15-20 előadás egy napra. Régen a megyeiek voltak egynaposak, a regionális már „ottalvós” volt, általában kétnapos, az országos meg az igazi csúcs, hiszen péntektől vasárnapig tartott. Tudjuk, hogy a gyerekeknek az az igazi élmény, az a „buli”, ha „ottalvós”. A szervezők ezzel már meg sem tudnak küzdeni, hiszen a pénzhiány diktál.

Amikor én a régi időkben szerveztem a főt megyei fordulót, akkor azt hittem, hogy ebben minőségben az a fő feladatom, hogy pontosan tartsam az időket, mindenkinek biztosítsam a kért technikai feltételeket. Aztán egyszer Tatabányán jártam úgy, hogy találkoztam egy hozzám hasonlóan gondolkodó szervezővel. Csúszás volt, bennünket gyakorlatilag fellökdöstek a színpadra, és már ment is fel a függöny... A végeredmény: úgy meg voltak lepődve, illetődve, rémülve a gyerekek, hogy ugyan automatizmusként elkezdődött az előadás, maga a játék csak néhány perc múlva. Ez egy tíz-tizenöt perces előadás esetén maga a szakmai katasztrófa. Azóta nem gondolom úgy, hogy a szervezőnek mindenképpen az időt kell tartania.

Van itt még néhány dolog, ami a szervező és a zsűri közös dolga véleményem szerint. Nem tudjuk kiiktatni a versenyjellegét, erről már beszéltem. De azt meg tudjuk tenni, hogy minden induló csoportban megtaláljuk azt, amiben ő a legjobb. És erre ne úgy gondoljunk, mint kreált oklevelekre, hanem ha tényleg azt keressük, hogy egy csoport miben volt jó, meg is fogjuk találni.

Végezetül: mi is az érem harmadik oldala? A pozitív pedagógiai attitűd, ami nélkül nincs empatikus zsűri, nincs a másik munkáját tisztelő, együttműködő rendező, nincs érdeklődő, kortársaitól tanulni akaró gyermekcsoport, nincs a csoportok vágyait, kívánságait teljesíteni akaró szervező, és ha ezek nincsenek, akkor minden hiábavaló volt. Nem azt a célt értük el, amit akartunk. Mert eredetileg azt akartuk, hogy a színház művészetével kérdezni tudó, bátor, őszinte, boldog gyermekeket neveljünk. Akkor tegyük is meg érte mindent, amit a lehetőségeink engednek!